Бүтүн өлкәләрин пролетарлары, бирләшин!

Азәрбајҹан Кәнҹләри

1919-чу ил октјабрын 27-дән чыхыр

АЗӘРБАЈҸАН ЛКИИ МК—нын ОРГАНЫ • «АЗЕРБАЙДЖАН ГЯНДЖЛЯРИ»—ОРГАН ЦК ЛКСМ АЗЕРБАЙДЖАНА

№ 122 (10751) ШӘНБӘ, 15 ОКТЈАБР 1988-чи ИЛ. Гијмәти 3 гәпик.

БУ КҮН РЕСПУБЛИКА КОМСОМОЛЧУ-КӘНҸЛӘР ИМӘҸИЛИЈИ КҮНҮДҮР

ҺАМЫ ӘМӘК БАЈРАМЫНА!

Азәрбајҹан ЛККИ МК Бүросунун «ҮИЛККИ-нин 70 иллијинә һәср олунмуш республика комсомолчу-кәнҹләр имәҹилијинин кечирилмәси һаггында» гәрары гыса мүддәтдә өзүнә чохлу тәрәфдар тапмышдыр. Кәнҹләр әмәк бајрамында бөјүк һәвәслә, јүксәк ишкүзарлыгла ишләмәји, даһа чох вә кејфијјәтли мәһсул истеһсал етмәји гәрара алмышлар. Бу мәгсәдлә комсомол тәшкилатларында имәҹилик гәраргаһлары јарадылмышдыр. Һәмин гәраргаһлардан алдығымыз ики мә'луматы дәрҹ едирик.

□ Әлбәттә, абшеронлуларын имәҹилији һансы көстәричиләрлә баша вураҹағы јалныз бу күн ахшамүстү, әмәк аһәнки ара верәндән сонра дәгиг билинәҹәкдир. Һәләлик исә рајон имәҹилик гәраргаһынын үзвләринә бә'зи тәхмини рәгәмләр мә'лумдур. Мәсәлән, 6 мин нәфәрдән чох оғлан вә гыз әмәк бајрамында иштирак етмәк арзусундадыр. Онларын мә'луматлары әсасында да гәраргаһда һесабламалар апарылмышды. Мә'лум олмушдур ки, бу күн 12 мин манатлыг иш көрмәк мүмкүндүр. Аз мәблә дејил. Бәс бу гәдәр пулу нечә хәрҹләмәли? Бәри башдан 2 мин манатдан јухары пулу В. И. Ленин адына Совет ушаг фондуна кечирмәк гәрара алынмышдыр. Тәклиф олунмушдур ки, галан пуллар белә бөлүнсүн: Сүлһ фондуна мин манат, бејнәлмиләл борчуну јеринә јетирәркән јараланмыш әскәрләр үчүн бәрпа-сағламлыг мәркәзинин тикинтисинә мин манат, Әфганыстан республикасында гәһрәманлыгла һәлак олмуш һәмјерлиләримизин шәрәфинә уҹалдылаҹаг абидәләрин тикинтисинә ики мин манат. Алты мин манат исә комсомолун мадди-техники базасынын мөһкәмләндирилмәсинә сәрф олунсун.

Бу мә'луматлары редаксијаја Абшерон Рајон Комсомол Комитәси тәшкилат шө'бәсинин мүдири Арзуман Исмајылов вермишдир. О, демишдир ки, һәмин күн 3 мин нәфәрдән артыг кәнҹ өз иш јериндә вә сосиал објектләрин тикинтисиндә чалышаҹагдыр. Имәҹилик иштиракчыларынын бир гисми исә гәсәбә вә кәндләрдә тәмизлик, абадлыг ишләри апараҹаг, Бөјүк Вәтән мүһарибәсиндә һәлак олмуш әскәрләрин абидәләринин әтрафыны гајдаја салаҹагдыр. Пионер вә мәктәблиләр 15 тон метал гырынтысы вә 10 тон кағыз туллантысы топлајаҹаглар.

25 нөмрәли тәсәррүфатларарасы сәјјар механикләшдирмә дәстәдә Јашар Кәримовун, Киләзи гарышыг јем заводунда Әликрам Халыговун, Киләзи гушчулуг фабрикиндә Пәрваз Мәликовун башчылыг етдикләри комсомолчу-кәнҹләр бригадалары рајонун бүтүн комсомолчу-кәнҹләр коллективләрини имәҹилик күнү ән јүксәк көстәричи газанмаға чағырмышлар. Бу тәшәббүсә абшеронлу кәнҹләр һәвәслә гошулмушлар.

Илк комсомол тәшкилатлары әмәк бајрамында иштирак едәҹәк оғлан вә гызларын вахтында аваданлыгла, хаммалла тә'мин едилмәләрини нәзарәтә көтүрәҹәкләр.

□ Сумгајытлылар да имәҹилијә ҹидди һазырлашмышлар. Азәрбајҹан ССР Тикинти Назирлији 1 нөмрәли трестинин 1.300 нәфәрдән јухары комсомолчу-кәнҹи бу күн әсасән, тикинти-гурашдырма вә абадлыг ишләри илә мәшғул олаҹагдыр. Әлдә олунан 2.500 манатдан артыг пулун јарысы мүхтәлиф фондлара көчүрүләҹәкдир.

«Синтез-каучук» Истеһсалат Бирлији комсомол комитәсинин вердији мә'лумата көрә имәҹилик күнү кәнҹ фәһләләр сырадан чыхмыш, көһнәлмиш аваданлыглары, ҹиһазлары тә'мир едәҹәк, метал гырынтысы топлајаҹаг, ағаҹ вә күл коллары әкәҹәкләр. Әмәк бајрамында 1.040 нәфәрдән артыг кәнҹин иштиракы көзләнилир. Онлар 3.500 манатлыг иш көрмәк әзминдәдирләр.

Аграр-сәнаје комплексинин партија тәшкилатларына, әмәк коллективләринә, бүтүн кәнд зәһмәткешләринә

АЗӘРБАЈҸАН КП МӘРКӘЗИ КОМИТӘСИНИН МҮРАҸИӘТИ

Әзиз јолдашлар!

Республика кәнд тәсәррүфаты ишчиләринин фәдакар әмәји сајәсиндә бу ил бүтүн кәнд тәсәррүфаты биткиләриндән бол мәһсул јетишдирилмишдир. Һејвандарлыг мәһсуллары истеһсалы артыр. Тахылчылар јүксәк көстәричиләр әлдә едиб тахылын үмуми јығымыны 1 милјон 364 мин тона, тәдарүкүнү исә 365 мин тона чатдырмышлар ки, бу да тапшырыгда мүәјјән едилдијиндән 20 фаиз чохдур. Барама вә јун тәдарүкүнә даир иллик планлар артыгламасы илә јеринә јетирилмишдир.

Јем истеһсалына мүнасибәт дәјишир. Габа, ширәли вә гүввәли јемләр тәдарүкүнүн һәҹми артыр, онларын кејфијјәти јахшылашыр. Һәр баш шәрти мал-гара һесабы илә 15,2 сентнер јем ваһиди тәдарүк едилмишдир ки, бу да билдиркиндән 3,5 сентнер чохдур.

Бол памбыг мәһсулу јетишдирилмишдир. Онун јығымынын гызғын чағыдыр. Үзүм, тәрәвәз вә мејвә јығымы давам едир. Инди Азәрбајҹанын кәнд әмәкчиләри үчүн ән мәс'ул дөврдүр. Мәһсулу ләнкимәдән вә иткисиз јығмагдан даһа ваҹиб иш јохдур. Һәмин чох мүһүм халг тәсәррүфаты вәзифәсинин уғурла јеринә јетирилмәси үчүн бу күнләр бүтүн тәшкилатчылыг иши вә сијаси иш мадди-техники еһтијатларын вә ишчи гүввәсинин там сәфәрбәр едилмәсинә јөнәлдилмәлидир.

Бунунла бирликдә бир сыра рајонларда вә тәсәррүфатларда мәһсул јығымынын вә тәдарүкүнүн тәшкилиндә, пајыз тарла ишләринин көрүлмәсиндә ҹидди нөгсанлара вә сәһвләрә јол верилир. Бир чох кәнд рајонларынын партија, совет, тәсәррүфат органлары әмәк габилијјәтли бүтүн әһалинин јығымда фәал иштиракыны тә'мин етмәмишләр, памбығын машынла јығылмасынын тәшкилиндә нөгсанлара, јығым техникасынын бош дајанмасы һалларына јол верирләр. Јаранмыш вәзијјәт тә'хирәсалынмаз вә гәти тәдбирләр көрүлмәсини, һәр јердә тәшкилатчылыг ишинин күчләндирилмәсини тәләб едир.

Мәһсулун талеји үмумән октјабрда һәлл едилир. Бу күн коммунистләр, һәр бир кәнд әмәкчиси, тарлаја чыха билән адамларын һамысы күндәлик нормалары нәинки тамамилә, һәм дә артыгламасы илә јеринә јетирмәлидирләр. Чәтин шәраитдә јетишдирилмиш бол мәһсулун иткисинә јол вермәк олмаз. Памбығын кејфијјәти, гурудулмасы, е'малы вә сахланмасы мәсәләләри хүсуси нәзарәт алтында олмалыдыр.

Һәр бир рајон, һәр бир тәсәррүфат үзүм, тәрәвәз, мејвә вә дикәр әкинчилик мәһсулу јығымыны сүр'әтләндирмәли, планын вә сосиалист өһдәликләринин јеринә јетирилмәсини тә'мин етмәлидир.

Сиз билирсиниз, кәлән илин мәһсулунун бүнөврәси бу күн гојулур. Оптимал мүддәтләрдә пајызлыг дәнли биткиләр әкмәк, гыш шуму кечирмәк, техниканы нөвбәти кәнд тәсәррүфаты ишләринә јахшы һазырламаг, торпағын мүнбитлијини артырмағын јени јолларыны ахтарыб тапмаг лазымдыр.

Мал-гаранын гышламасы башланмышдыр. Јем тәдарүкүнү давам етдирмәклә јанашы јемин ишләдилмәсинә ҹидди көз гојмаг, бүтүн јем сехләринин вә јем мәтбәхләринин фасиләсиз ишини тә'мин етмәк кәрәкдир. Унутмаг олмаз ки, гышламанын мүвәффәгијјәтини, сағымын вә чәкинин артмасыны кадрлар тә'мин едирләр. Онлар нә кими шәраитдә ишләјирләр, онларын әһвал-руһијјәси нечәдир, әмәји вә истираһәти нечә тәшкил олунмушдур? Ферма әмәкчиләринә мәдәни-мәишәт вә тибб хидмәти мәсәләләри тәсәррүфат рәһбәрләринин, партија, һәмкарлар иттифагы вә комсомол тәшкилатларынын диггәт мәркәзиндә дурмалыдыр.

Кәнд тәсәррүфатыны инкишаф етдирмәк вәзифәләринин мүвәффәгијјәтлә һәјата кечирилмәси, Әрзаг програмынын јеринә јетирилмәси үчүн ичарә подратыны фәал тәтбиг етмәјин хүсуси әһәмијјәти вардыр. Әмәјин тәшкилинин бу формасына кечән коллективләр јүксәк нәтиҹәләр газанырлар. Һәр јердә кәнд тәсәррүфаты истеһсалында ичарә мүнасибәтләринә кечмәк вахты кәлиб чатмышдыр.

Азәрбајҹан Коммунист Партијасынын Мәркәзи Комитәси мөһкәм әмин олдуғуну билдирир ки, кәнд әмәкчиләри јенидәнгурма вә сосиал-игтисади инкишафын сүр'әтләндирилмәси уғрунда мүбаризәнин индики мүһүм мәрһәләсиндә јүксәк интизам вә мәс'улијјәт нүмајиш етдирәҹәк, Сов.ИКП Мәркәзи Комитәси сентјабр (1988-чи ил) пленумунун гәрарларына конкрет ишлә ҹаваб верәҹәкләр.

АЗӘРБАЈҸАН КП МК-да

Азәрбајҹан КП МК бүросу октјабрын 13-дә кечирилән иҹласында МК-нын биринҹи катиби Ә. Х. Вәзировун Дағлыг Гарабағ Мухтар Вилајәтинә сәфәринин јекунларыны мүзакирә етмишдир. Ермәнистан КП МК-нын биринҹи катиби С. Г. Арутјунјан илә октјабрын 11-дә Степанакертдә кечирилән нөвбәти көрүшдә республикаларын рәһбәрләри ишләрин вәзијјәти барәдә, јенидәнгурма кедишиндә Азәрбајҹан вә Ермәнистан партија тәшкилатларынын, зәһмәткешләринин игтисадијјатда, сосиал саһәдә дурғунлуг һалларыны арадан галдырмаг вә идеја-мә'нәви шәраити сағламлашдырмаг, тәдбирләри әлагәләндирмәк саһәсиндә көрүлмүш ишләр барәдә бир-биринә мә'лумат вермишләр.

Дағлыг Гарабағ Мухтар Вилајәти һаггында Сов.ИКП МК вә ССРИ Назирләр Совети гәрарынын јеринә јетирилмәси илә әлагәдар олан мәсәләләрин нәзәрдән кечирилмәсинә хүсуси фикир верилмишдир. Гејд едилмишдир ки, иттифаг назирликләринин вә баш идарәләринин, Азәрбајҹан ССР-ин партија, совет, тәсәррүфат органларынын сә'јләринә бахмајараг нәзәрдә тутулан тапшырыглар тә'тилләр, ишә чыхмамаг үзүндән, һабелә вилајәт тәшкилатларынын вә идарәләринин бә'зи рәһбәрләринин мүгавимәти нәтиҹәсиндә јарытмаз һәјата кечирилир. Партија вә һөкумәт тәрәфиндән мүәјјән едилмиш програмын сөзсүз һәјата кечирилмәсини тә'мин етмәк саһәсиндә фәал тәшкилатчылыг ишинин вә партија-сијаси ишин ваҹиблији гејд олунмушдур. Јаранмыш шәраитдә проблемләрин һәллинин оптимал јолларыны ахтармаг, мухтар вилајәтин вә үмумән өлкәнин бүтүн зәһмәткешләринин мәнафеләрини әсас тутмаг сон дәрәҹә зәруридир.

Көрүшүн кедишиндә һәр ики республиканын партија тәшкилатларынын мүбаризлијини јүксәлтмәјин, милли әдавәти гызышдырмаг ҹәһдләринин гаршысыны алмаг, милләтләрарасы зәминдә һәр һансы мүнагишәләрә јол вермәмәк ишини күчләндирмәјин зәрурилији көстәрилмишдир. Милли мәнсубијјәтиндән асылы олмајараг әһалинин тәһлүкәсизлији үчүн реал тә'минатлар јарадылмасынын, ики халг арасында сојуглуғун арадан галдырылмасынын, рекионда вәзијјәтин тезликлә сабитләшдирилмәси үчүн тәдбирләр көрүлмәсинин ваҹиблији вә зәрурилији гејд едилмишдир. ДГМВ-нин проблемләрини јалныз сакит шәраитдә, чевиклик көстәрмәклә, һәр шеји өлчүб-бичмәклә һәлл етмәк мүмкүндүр.

МК бүросу гејд етмишдир ки, коррупсијаја гуршанмыш дәстәләрин нүмајәндәләринин, чинајәткар вә милләтчилик әһвал-руһијјәли үнсүрләрин ССРИ Али Совети Рәјасәт Һеј'әтинин бу ил 18 ијул тарихли мә'лум гәрары барәсиндә әһали арасында јајдыглары тамамилә әсассыз шајиәләрин вә ујдурмаларын гаршысыны гәтијјәтлә алмаг лазымдыр, чүнки һәмин гәрарда Дағлыг Гарабағ Мухтар Вилајәтинин Ермәнистан ССР-ин тәркибинә верилмәсинин гәбул едилмәзлији, Азәрбајҹан ССР-ин вә Ермәнистан ССР-ин сәрһәдләринин вә Конститусија әсасында мүәјјән едилмиш милли-әрази бөлкүсүнүн дәјишдирилмәсинин гејри-мүмкүнлүјү дәгиг көстәрилмишдир.

Республикаларын рәһбәрләри мәҹбур олуб доғма јерләрини тәрк етмиш азәрбајҹанлы вә ермәни аиләләри илә әлагәдар проблемләрин һәллинә чох фикир вермишләр.

Шуша вә Әскәран рајонларынын зәһмәткешләри илә көрүшләр заманы кәнддә сосиал-мәдәни саһәнин кери галмасы илә әлагәдар мәсәләләр галдырылмышдыр.

«Шуша шәһәринин курорт комплексини даһа да инкишаф етдирмәк тәдбирләри һаггында» Азәрбајҹан КП МК-нын вә Азәрбајҹан ССР Назирләр Советинин 1976-чы ил 4 октјабр тарихли гәрарынын јарытмаз јеринә јетирилдији гејд едилмиш, рајонун сосиал-игтисади инкишафыны сүр'әтләндирмәк барәсиндә тәклифләр ирәли сүрүлмүшдүр. Әскәран рајону Хоҹалы кәнд Советинин тәркибинә дахил олан кәндләрдә хејли иш көрүлмәлидир (ичмәли су илә тә'минат, тибби хидмәтин јахшылашдырылмасы, клуб, мәктәб, хәстәхана тикинтиси, газ чәкилмәси).

1988-чи ил сентјабрын 18—21-дә Степанакертдә вә Шушада дағыдылмыш вә јандырылмыш јашајыш евләринин бәрпасы илә әлагәдар мәсәләләр вилајәт партија комитәсинин вә вилајәт иҹраијјә комитәсинин рәһбәрләри илә мүзакирә олунмушдур. Һәмин күнләр һүгуга зидд һәрәкәтләр төрәтмиш бир сыра шәхсләр һәбсә алынмышлар, онлар барәсиндә ССРИ Прокурорлуғунун ишчиләри истинтаг апарырлар. Һазырда евләрин тә'мири ишләри башланмышдыр. Мүәссисәләрдән ганунсуз чыхарылмыш шәхсләрин ишә бәрпасы мәсәләси һәлл едилир.

Азәрбајҹан ССР Назирләр Советинин, АҺИШ-ин, республика Дөвләт План Комитәсинин, Дөвләт Мадди-Техники Тәҹһизат Комитәсинин, Малијјә Назирлијинин, Тикинти Назирлијинин, Тикинти Материаллары Сәнајеси Назирлијинин, Сәһијјә Назирлијинин, Әһалијә Мәишәт Хидмәти Назирлијинин, Тиҹарәт Назирлијинин, Сосиал Тә'минат Назирлијинин, Азәриттифагын коммунист рәһбәрләринә тапшырылмышдыр ки, Азәрбајҹан вә Ермәнистан КП МК-лары биринҹи катибләринин көрүшүндә, һабелә Шуша рајону вә Әскәран рајонунун Хоҹалы кәнди зәһмәткешләри илә көрүшдә галдырылмыш мәсәләләрин һәлли үчүн һәртәрәфли тәдбирләр көрсүнләр, Шуша шәһәри барәсиндә Азәрбајҹан КП МК-нын вә Азәрбајҹан ССР Назирләр Советинин 1976-чы ил 4 октјабр тарихли гәрарынын сөзсүз јеринә јетирилмәсини тә'мин етсинләр, мухтар вилајәтин кәнд јашајыш мәнтәгәләринин сосиал-игтисади инкишафыны сүр'әтләндирмәк һаггында тәклифләр версинләр.

Степанакерти тәрк етмиш азәрбајҹанлыларла иш үзрә МК комиссијасына тапшырылмышдыр ки, онларын јерләшдирилмәси илә әлагәдар бүтүн мәсәләләри тә'хирә салмадан һәлл етсин.

Азәрбајҹан ССР Назирләр Советинин сәдри Һ. Н. Сејидова тапшырылмышдыр ки, ДГМВ-јә кедиб бу мәсәләләри нәзәрдән кечирсин вә һәлл етсин. бу ишин јекунлары барәсиндә МК бүросуна мә'лумат версин.

Азәрбајҹан КП Дағлыг Гарабағ Вилајәт Комитәсинә, вилајәт халг депутатлары Советинин иҹраијјә комитәсинә тапшырылмышдыр ки, Азәрбајҹан вә Ермәнистан КП МК-лары биринҹи катибләринин көрүшү заманы, һабелә вилајәт фәаллары вә зәһмәткешләри илә сөһбәтләрдә галдырылмыш мәсәләләрин һәлли үчүн республика назирликләри вә баш идарәләри илә бирликдә фәал иш апарсынлар.

ДГМВ-дә вәзијјәт барәдә вә вилајәтдә шәраитин нормал һала салынмасы саһәсиндә республика тәшкилатларынын иши һаггында ичтимаијјәтә даим мә'лумат верилмәси үчүн тәдбирләр һәјата кечирилмәси нәзәрдә тутулмушдур.

Азәрбајҹан КП МК бүросу «Советакан Карабах» — «Советски Карабах» гәзетинин чыхышлары һаггында» мәсәләни ајрыҹа мүзакирә етмиш вә вилајәт партија комитәсинин бүросуна бир вәзифә олараг тапшырмышдыр ки, өз мәтбуат органынын сијаси истигамәти үзәриндә ҹидди нәзарәти тә'мин етсин, гәзетин редаксијасында шәраитин сағламлашдырылмасы, онун партија мәтбуаты мөвгеләринә гајтарылмасы үчүн тә'сирли тәдбирләр көрсүн. Вилајәт партија комитәсинә тапшырылмышдыр ки, гәзетин коммунист рәһбәрләринин шәхси мәс'улијјәти мәсәләсини мүзакирә етсин, милләтләрарасы әдавәти гызышдыран материалларын дәрҹ олунмасы фактларына принсипиаллыгла јанашсын вә көрүлән тәдбирләр барәдә Азәрбајҹан КП МК-ја мә'лумат версин.

Имишли рајонундакы ССРИ-нин 60 иллији адына колхозун әмәкчиләри бу ил дөвләтә 1.515 тон памбыг тәһвил верәҹәкләр. Јығым сүр'әтлә давам едир. 1 нөмрәли памбыгчылыг бригадасынын үзвләриндән һәр бири күндә адама 150—160 килограм мәһсул топлајыр. Шәкилдә әллә јығым усталары (солдан) Һејран Кәримова, Есмира Әсәдова вә Лејлан Гулијеваны көрүрсүнүз.

Фото Ә. Садыговундур.

НӘМРӘ ҮЧҮН. ТӘ'ҸИЛИ!

ДЕПУТАТЫН БРИГАДАСЫНДА

САЛЈАН. Г. Сәмәдов адына колхозда ССРИ Али Советинин депутаты Гөнҹә Сәмәдованын башчылыг етдији бригаданын үзвләри иллик планын јеринә јетирилмәси барәдә тәсәррүфатда биринҹ рапорт вермишләр. Подрат үсулу илә ишләјән комсомолчу-кәнҹләр коллективи индијәдәк дөвләтә 310 тон әвәзинә 320 тондан чох мәһсул сатмышдыр.

Бригаданын сүр'әт усталарындан Хатирә Исмајылова, Зинјәт Оручова, Нөврәстә Сәмәдова вә башгалары әмәк гәләбәсинин газанылмасына санбаллы төһфә вермиш, шәхси өһдәликләрини артыгламасы илә јеринә јетирмишләр.

Өтән илләрдә олдуғу кими, ҹари мөвсүмдә дә сүрүҹү-механикләр мәһсулдар ишләмишләр. Уғур Мәммәдов, Ҹејһун Сәмәдов, Күлһүсејн Мәммәдов идарә етдикләри «мави кәми»ләрин бункерләриндән 240 тондан чох мәһсул бошалдараг машынла памбыг јығымы тапшырығына 200 фаиз әмәл етмишләр.

Бригада үзвләри тарлаларда мәһсул јығымыны давам етдирирләр. ҮИЛККИ-нин 70 иллик јубилеји шәрәфинә сосиализм јарышына гошулан кәнҹ памбыгчылар өһдәлији дә биринҹиләр сырасында јеринә јетирмәк әзминдәдирләр.

БЕЈНӘЛХАЛГ КӘНҸЛӘР МӘТБУАТЫ ФЕСТИВАЛЫ

«АЈРЫЛЫРЫГ КИ, ЈЕНӘ ДӘ КӨРҮШӘК...»

ТБИЛИСИ СӘАДӘТ БӘХШ ЕДИР

Ијирми јашлы австријалы Кристиан Кауер вә онун франсыз јашыды Фредерик Күвије үчүн фестивал... Никаһ мәрасими илә баша чатмышдыр. Москвада, Шереметјево аеропортунда таныш олан кәнҹләр бир-биринә вурулмуш вә тоју ләнкитмәмәјк гәрара алмышлар. Тој өтән базар күнү Тбилисидә олмушдур.

Тоја журналистләрин көрүшүнүн бүтүн иштиракчылары—әллидән чох өлкәнин нүмајәндәләри чағырылмышды. Кәнҹ әр-арвадын шаһидләри Тбилиси Педагожи Хариҹи Дилләр Институтунун бешинҹи курс тәләбәси Ека Араханија вә конголу журналист Еммануел Матумона Бони Анне иди.

Фредерик дејир: фестивал бизә тәкҹә шәхси сәадәт бәхш етмәди, һәм дә јер күрәсинин мүхтәлиф јерләриндә јашајан чохлу јени дост газандырды. Бәлкә дә фестивалын башлыҹа вәзифәси адамлары јахынлашдырмагдыр. Мән өзүм кәләҹәк һүгугчујам, «Кенерасјон актуал» тәләбә бүллетенини нәшр едирәм. Арвадым,—јери кәлмишкән, Кристианы илк дәфәдир белә адландырырам,—Вјанада јашајыр вә охујур, театршүнас олмаға һазырлашыр, «Експловиз» журналында фотомүхбир кими әмәкдашлыг едир.

ДОСТЛУГ КӨРҮШЛӘРИНИН ҺӘРАРӘТИ

Ахырынҹы күн фестивал шәһәрҹијиндә лап чох адам вар иди. Журналистләр мәҹлисинин иштиракчылары, Тбилисинин сакинләри вә Күрҹүстан пајтахтынын гонаглары фүрсәтдән истифадә едиб планетин мүхтәлиф јерләриндә баш верән һадисәләрин гајнағына дүшмәјә чалышырдылар.

Дискуссија мәркәзләриндә кәнҹләрин һәјатынын актуал проблемләри мүзакирә олунурду. Фестивалын иштиракчылары вә гонаглары јени сијаси тәфәккүрдән, әтраф мүһитин мүһафизәсы үчүн мәс'улијјәтдән, үмумбәшәри вә милли дәјәрләрин гаршылыглы әлагәсиндән данышырдылар. Фестивал чәрчивәсиндә Күрҹүстанын јарадыҹы кәнҹләринин һәјаты илә танышлыг олмушдур. Абанотубанидә, ачыг сәма алтында, кәнҹ рәссамларын «Пиросмани» клубунда онларын ән јахшы әсәрләринин сәркиси дүзәлдилмишди. «Дебүт» јарадыҹылыг бирлијиндә кәнҹ кинорежиссорларын чәкдији филмләрә бахыш да олмушдур.

Азәрбајҹан ССР павилјонуна мүхбирләр даһа чох мараг көстәрирдиләр. Республиканын оғлан вә гызлары нын јенидәнгурмада нечә иштирак етмәләри, милләтләрарасы мүнасибәт проблемләри барәсиндә ачыг сөһбәт кедирди. Үмуми фикир белә иди: мәтбуатын вәзифәси адамларын јахынлашмасына көмәк көстәрмәк, нәинки баш верәнләри доғру-дүзкүн әкс етдирмәк, һәм дә һадисәләрин кедишинә фәал тә'сир көстәрмәкдир, кәркинлији арадан галдырмагдыр. Азәрбајҹан павилјонуна кәләнләр Рике мејданында көрүшләри узун мүддәт јаддан чыхармајаҹаглар. Азәрбајҹан, Бакы һаггында јарашыглы китаблар, буклетләр, халг сәнәткарларынын мә'мулаты онлара ҹошғун вә долғун фестивал күнләрини хатырладаҹагдыр.

ДИАЛОГ ДАВАМ ЕДИР

Фестивалын јекун мәтбуат конфрансы «Берикони» кәнҹләр клубунда кечмишдир. ҮИЛККИ МК-нын биринҹи катиби В. И. Мироненко мәтбуат конфрансыны ачараг демишдир ки, бу ил, Ленин комсомолунун 70 иллијинин бајрам едилдији бир вахтда кечирилән фестивал әламәтдар һадисә олмушдур. Әвәлләр һеч вахт мәһз кәнҹләр мәтбуаты нүмајәндәләринин диалогу, оғлан вә гызларын игтисади, мә'нәви проблемләринин биркә мүзакирәси олмамышдыр.

—Кәнҹләр гәзетләринин редакторларыны сечмәк вә республика, вилајәт нәшрләринә ҮИЛККИ МК-нын органлары статусу вермәк тәклифи һаггында нә дүшүнүрсүнүз?

—Биз кәнҹләр гәзетләринин максимум мүстәгиллији уғрунда чыхыш едир, бә'зи мәсәләләрдә онларын һәтта бизим оппонентләримиз олмаг һүгугуну тәсдиг едирик. Үстәлик, редакторун намизәдлији мүвафиг комсомол комитәсинин пленумунда тәсдиг олунур. Икинҹи мәсәләнин мәғзи дә мәнә ајдындыр. Лакин зәннимҹә, белә практика бизи әввәлки сәрт мәркәзијјәтә гајтарар. Јерләрдә јаранан мәсәләләри инди Москвада һәлл етмәк мүмкүн дејилдир. Фүрсәтдән истифадә едиб хатырлатмаг истәјирәм: сон илләр комсомолун мәркәзи комитәси нөгсанлары ҹәсарәтлә, ишкүзарҹасына тәнгид едәнләрә арха дурмушдур.

—Комсомол ишчиләри штатларынын ихтисары нечә кедир?

—Бу ихтисар комсомол тәшкилатларынын даһа бөјүк малијјә мүстәгиллији зәрурәтиндән, онларын өз вәсаитини хәрҹләмәк ихтијарына малик олмаг истәјиндән ирәли кәлмишдир. Узун мүддәт белә һесаб едилирди ки, комсомолда нә гәдәр чох адам олса, бир о гәдәр јахшыдыр вә һәр ил ҮИЛККИ сыраларына орта һесабла 5 милјон адам гәбул едилирди. Лакин тәәссүф ки, кәмијјәт кејфијјәти тә'мин етмирди. Инди коммунист кәнҹләр иттифагынын 38 милјон нәфәрдән бир гәдәр аз оғлан вә гызы бирләшдирмәси ону зәифләтмәмишдир, һалбуки һәлә бир нечә ил әввәл демәк олар, 42 милјон комсомолчу вар иди. Бир дә, инди баш верән һадисә садәҹә штатларын ләғв едилмәси дејил, ҮИЛККИ-нин структурҹа јенидән тәшкил едилмәсидир. Мәсәлән, комсомолун халг тәһсили системини, мүхтәлиф сосиал бөлмәләри тәкрар етмәсинә еһтијаҹ јохдур, о илк нөвбәдә өзүнүн бирбаша функсијаларыны јеринә јетирмәлидир.

—ССРИ Назирләр Советинин август гәрары комсомолун тәсәррүфат фәалијјәти үчүн јени имканлар ачыр. Бу имканлардан нечә истифадә олунур?

—Бә'зи мисаллар чәким. Јунекс хариҹи тиҹарәт бирлији јарадылыр, ушаг ојунҹаглары һазырлајан Үмумиттифаг Сәһмдар Ҹәмијјәти фәалијјәтә башлајаҹагдыр. Јени кооперативләр, тәсәррүфат һесаблы бирликләр тәшкил едилир. Комсомол мүхтәлиф кәнҹлик програмларыны тез вә сәмәрәли һәјата кечирмәк үчүн вәсаит газанмалыдыр.

—Тбилисидә кечирилән фестивалы нечә гијмәтләндирирсиниз? Бу фестивал ән'әнәјә чевриләҹәкми?

—Индики һалда ҮИЛККИ МК малијјәчи вә тәшкилатчы кими чыхыш етмишдир. Фестивала гијмәти исә сиз журналистләр өзүнүз вермәлисиниз. Әлбәттә, биринҹи дәфә бәлкә дә һәр шеји нәзәрә алмаг мүмкүн олмамышдыр. Лакин башлыҹасы, көрүнүр, будур ки, биз өтән илләрин тәшкилати хырдачылығындан узаглашырыг. Әкәр белә фестиваллары мәгсәдәујғун һесаб едирсинизсә, ҮИЛККИ МК бу тәдбири һәр ил кечирмәјә һазырдыр. Үстәлик, БМТ-нин фестивал иштиракчыларына вә гонагларына тәбрикиндә онларын көрүшмәји фактынын өзү көзәл һадисә адландырылмышдыр. Ахы, белә көрүшләрдә јени идејалар вә планлар мүбадилә едилир, инди бејнәлхалг бирлији нараһат едән актуал мәсәләләр мүзакирә олунур, кәнҹләр бир-бирини јарадыҹы вә мә'нәви ҹәһәтдән зәнкинләшдирирләр.

Кәнҹләр мәтбуаты фестивалынын иштиракчылары вә гонаглары Борис Дзнеладзе адына комсомол шәһәрҹијиндә өзүнәмәхсус автограф гојмушлар. Орада онлар достлуг фестивалы хијабаны салараг үмидвар олдугларыны билдирмишләр ки, хијабан гонагпәрвәр Күрҹү торпағында јаранан әмәкдашлығын, фајдалы әлагәләрин рәмзинә чевриләҹәкдир.

Фестивалын руһу сәһнәләшдирилмиш тамашада да парлаг тәҹәссүмүнү тапмышдыр. Гонаглар вә ев саһибләри сүлһ тамашасы адасына кәзинтијә чыхмышлар. «Хош мәрам» кәмисиндә планетимизин мүхтәлиф јерләринин ритмләри вә тәранәләри, маһнылары вә рәгсләри бир-бирини әвәз етмишдир. Саат јарымлыг сәјаһәтдән сонра һеј'әт адаја чатмышдыр. Орада гар кими ағ пәри бүтүн дүнја кәнҹләринә сүлһ, достлуг вә севки диләмишдир.

Фестивалын тәдбирләриндә Сов.ИКП МК-нын мәс'ул ишчиси В. Ф. Јудин, ҮИЛККИ МК катиби Н. И. Палтсев, ССРИ Кәнҹләр Тәшкилатлары Комитәсинин сәдри С. Н. Челноков, Күрҹүстан ЛККИ МК-нын биринҹи катиби Д. В. Маргвелидзе иштирак етмишләр.

(Күрҹинформ—Азәринформ).

БИЗ СИЗДӘН ӨЈРӘНДИК ГӘҺРӘМАНЛЫҒЫ

ЛЕНИН МӘКТӘБИНИН ЈЕТИРМӘСИ

(С. К. ШАУМЈАНЫН АНАДАН ОЛМАСЫНЫН 110 ИЛЛИЈИ)

О. 1878-чи ил октјабрын 1(13)-дә Тифлисдә приказчик ишләјән Керки Лазаревич Шаумјанун аиләсиндә анадан олмушдур. Ушаглыг достлары сонралар хатырлајырдылар ки, Степанын истигамәтлилији, һәссаслығы вә чазибәдарлығы кәрә дәрсәгал Тифлис күчәләриндән олан бүтүн јашыдлары севирдиләр.

Реални мәктәбин шакирди оларкән кизли ингилаби шакирд дәрнәкләриндә иштирак етмәјә башлајыр. 1898-чи илдә онун бураја сүргүн едилмиш марксистләрлә әлагәси јараныр вә онларын васитәсилә К. Маркс, Ф. Енкелсин, В. И. Ленинин әсәрләрини өјрәнмәјә башлајыр. Тәсадүфи дејил ки, Чәлаләғлу кәндиндә (индики Степанаван шәһәри) Степан илк марксист дәрнәји тәшкил едир. Өзү исә 1900-чү илдә РСДФП-јә дахил олур.

Степан али тәһсил алмаг арзусунда иди. Бу мәгсәдлә Рига Политехник Институтуна дахил олур вә бурада тәләбә сосиал-демократ тәшкилатында иштирак етмәјә башлајыр. 1902-чи илдә ингилаби ишинә кәрә ону институтдан харич едир вә Гафгаза сүргүн едирләр. Ингилаби иши давам етдирән говушмаға башлајан Степан Тифлисдә «Искра» истигамәтли сосиал-демократ тәшкилатынын ишинә гошулур...

Бәс нарада тәһсил алсын? Ахы, Гафгазда бирчә али мәктәб дә јох иди. Чар Русијасынын истисмары алтында олан Загафгазија, о чүмләдән Азәрбајчан белә хошбәхтлији нәсиб олмамышды. Тәһсил алмаг истәјәнләр Русијанын мүхтәлиф шәһәрләринә кедирдиләр. О да һамы кими, чох чүз'и бир һиссә. Бизә исә зијалылар чох лазым иди...

Јери көлмишкән гејд едәк ки, һәлә Рига Политехник Институтунда охумаздан әввәл С. Шаумјан Петербургда технолокија институтуна дахил олмушду. Елә о вахт, тәләбә ингилаби һәрәкатына тәкан верән, бу мүбаризәдә фәал иштирак едән Мәшәди Әзизбәјовла достлашмышды. Шаумјан да бурада ингилаби һәрәкатда иштирак етмәјә башламышды.

Индисә о, али тәһсилини дә көтүрүб Алманијаја кедир, бурада Берлин университетинин фәлсәфә факултәсинә тәләбә олур, алман сосиал-демократларынын мүназирәләрини бөјүк марагла динләјир, К. Либкнехтлә, Ф. Меринглә, Бебеллә, Р. Люксембургла көрүшүр. Ејни заманда о, РСДФП харичи тәшкилатларынын фәалијјәтиндә иштирак едир.

В. И. Ленинлә танышлығы С. Шаумјанын һәјатында әламәтдар һадисә олур. 1903-чү илин јазында о, Ченеврәјә кедир, бурада бир нечә дәфә Ленинлә көрүшүр. Ленин кәнч марксисти сәмими гаршылајыр, даими әлагә сахламағы вә мүнтәзәм сурәтдә Гафгаздакы ишләр барәдә мә'лумат вермәсини хаһиш едир. Ленинин тәклифи илә о, РСДФП МК јанында ермәни вә күрчү дилләриндә сосиал-демократ әдәбијјатын бурахылмасыны һазырлајан комиссијанын рәһбәри олур. О, К. Марксын, Ф. Енкелсин, В. И. Ленинин бә'зи әсәрләринин, вачиб партија сәнәдләринин тәрчүмәсинин мүәллифидир.

1904-чү илдә Шаумјан Загафгазијаја гајыдыр. О РСДФП Гафгаз Иттифаг Комитәсинин вә «Борба пролетариата» гәзетинин тәркибинә дахил едилир. Бир сыра Азәрбајчан болшевикләри илә бәрабәр партија тәшкилатларына рәһбәрлик етмәјә башлајыр. Биринчи Русија ингилабы дөврүндә күтләләр ичәрисиндә сијаси вә тәшкилати иш апарыр, өзүнү исте'дадлы тәшкилатчы, тәблиғатчы вә публисист кими көстәрир. О, ингилаби фәалијјәтини нәзәри ишлә бачарыгла бирләшдирирди. Марксист фәлсәфәсинә вә сијаси мөвзулара даир бир сыра әсәр вә мәгаләләр јазыр. Бу дөврдә ону «Гафгазын Каутскиси» адландырырдылар. Һәмин вахт бу јүксәк гијмәт сајылырды.

С. Шаумјан «Суренин» ләгәби илә партијанын IV (бирләшдиричи) гурултајында иштирак едир. О, һәмчинин РСДФП-нин V (Лондон) гурултајында да иштирак едир. Һәмин гурултајдан сонра 1907-чи илдә Бакыја көндәрилир. Шаумјан дәфәләрлә онун пешәкар бир ингилабчы, болшевик кими формалашмасында Бакынын чохмилләтли фәһлә синфинин ролуну бөјүк мәһәббәт вә фәхрлә гејд едирди. Бу да ганунаујғун иди. Чүнки Бакы партија тәшкилаты Загафгазијада ән ири тәшкилатлардан бири иди. Онун сыраларында 1.500-дән чох адам вар иди. Лакин ону меншевикләрдән тәмизләмәк лазым иди. К. К. Орчоникидзе јазырды ки, бу, болшевикләрин Бакыја фыртыналы һүчуму дөврү иди. Бизим фраксија бүтүн гүввәләри Бакыја атмышды ки, Загафгазијанын пролетар мәркәзиндән меншевикләри вуруб чыхара билсин.

С. Шаумјан 1911-чи илдә VI (Прага) Үмумпартија конфрансыны һазырламаг үчүн јаранмыш Русија тәшкилат комиссијасынын тәркибинә дахил едилир. Лакин тезликлә һәбс олунур, он ајдан сонра исә Һәштәрхана сүркүн едилир. О, Бакы партија тәшкилаты вә РСДФП МК-сы илә әлагә јаратмаг истәјир. Бу мәгсәдлә Ленинлә мәктублашыр, гијмәтли мәсләһәтләр алыр. О, бурада 1909-чу илдән Һәштәрханда сүркүндә олан Н. Нәримановла растлашыр. Онларын әлагәләри ики бөјүк ингилабчынын достлуғуна чеврилир.

Полис Нәриманову изләсә дә о, ингилаби ишини давам етдирирди, Һәштәрханда халг университетинин ректору сечилмишди. О, бундан истифадә едәрәк досту Шаумјаны да университетә ишә дүзәлдир, чүнки сијаси сүркүн олан Шаумјана иш верән тапылмырды.

Шаумјан «Правда» гәзети илә әлагә јарадыр, онунла әмәкдашлыға башлајыр, һәмчинин Ленинлә дә јазышыр. 1913-чү илин мартында ону Петербургда «Правда» гәзетиндә ишләмәк үчүн чағырырлар. Лакин Шаумјан шәрт гојур ки, кәрәк редаксијада катиб олан М. Черномазову орадан узаглашдырсынлар. Степан тәәччүбләнир ки, нечә олуб ки, тәчрүбәли партијачылар провокатор Черномазова инаныблар. Ахы, Шаумјан ону һәлә Бакыдан танырды вә билирди ки, о, жандарма идарәсинин «Мирон» ләгәбли акенти олуб. Шаумјанын шәрти гәбул олунмур...

1914-чү илдә Шаумјан Бакыја кәлир, Бакы партија тәшкилатына рәһбәрлик едир. О, 1915-чи илин октјабрында Бакыда кечән Гафгаз болшевик тәшкилатларынын конфрансынын тәшкилатчыларындан вә рәһбәрләриндән бири олур.

1916-чы илдә ону һәбс едиб Саратова сүркүн едирләр. Феврал буржуа-демократик ингилабыны да мәһз бурада гаршылајыр. 1917-чи илин мартында, һәлә сүркүндән гајытмамыш, Шаумјаны гијаби олараг Бакы Советинә сәдр сечирләр. Бу вахт Бакы партија тәшкилатынын өзәјини С. Шаумјан, Н. Нәриманов, М. Әзизбәјов, И. Фиолетов, М. Мәммәдјаров кими болшевикләр тәшкил едирди. А. Чапаридзе, М. Исрафилбәјов (Гәдирли), С. Мәфәндијев Бакыја гајытмышдылар. Сонралар Н. Колесникова, Ј. Зевин вә башгалары да Бакыја кәлирләр.

1917-чи илдә Шаумјан «Бакински рабочи» вә «Сосиал-демократ» болшевик гәзетләринин редактору олур. 1917-чи илин ијунунда Биринчи Үмумрусија Советләр гурултајында иштирак едир, Үмумрусија Мәркәзи Ичраијә Комитәсинин үзвү сечилир. О, Петроградда Ленинлә көрүшүр.

РСДФП VI гурултајында Шаумјан партијанын МК-сына үзв сечилир, онун мәһдудлашдырылмыш тәркибинә дахил едилир. 1917-чи илин декабрында РСФСР Халг Комиссарлары Советинин гәрары илә Гафгаз ишләри үзрә фөвгәладә комиссар тә'јин едилир.

Октјабр ингилабындан алтыча ај сонра Бакыда Совет һакимијјәти е'лан едилир. Бу дөврдә Шаумјан Загафгазијада болшевик тәшкилатларынын меншевикләрә, дашнаклара, сағ есерләрә гаршы апардыглары мүбаризәдә, Загафгазијада Совет һакимијјәтинин гурулмасы ишиндә фаллыгла иштирак едир, дәфәләрлә фәһләләрин ичиндә чыхыш едир. О, Н. Нәриманов, М. Әзизбәјов, Б. Сәрдаров вә башгалары илә бирликдә кәндләрдә дә болшевизмин ишини апарыр. 1918-чи илин јанварында «Һүммәт» коммунист тәшкилатынын гүввәләрилә бирликдә кәндлиләр бураја чыхыш едир. Кәнчә вә Газах гәзаларына кедир, аграр һәрәката мүтәшәккилик верәрәк, торпагларын кәндлиләрә верилмәсинә чалышыр.

Совет һакимијјәти Бакыда кедә-кедә кенишләнир, дәринләшир вә мөһкәмләнирди. Артыг Совет һакимијјәтинин инкишафы там сәлаһијјәтли һөкумәт органынын јарадылмасыны тәләб едирди. Она көрә дә 1918-чи илин апрелиндә Бакы Халг Комиссарлары Совети јараныр. Онун јаранмасы ганунауғун иди. Бу, Азәрбајчан болшевикләринин үзун илләр боју әзаб-әзијјәтли апардыглары ингилаби ишин бәһрәси иди.

Апрелин 25-дә Халг Комиссарлары Советинә сечкиләр олур. Степан Кеоркијевич Шаумјан Бакы Халг Комиссарлары Советинин сәдри вә харичи ишләр үзрә комиссар сечилир. Онун рәһбәрлији илә мүһүм социалист тәдбирләр — нефт сәнајесинин, банкларын, торпагларын вә онларын сәрвәтләринин, балыг сәнајесинин милиләшдирилмәси, кәһнә һөкумәт органларынын, мәһкәмәнин, милисин, мәктәбләрин, тичарәт донанмасынын јенидән тәшкил едилмәси һәјата кечирилмәјә башлајыр.

...Харичи мүдахилә тәһлүкәси јараныр. Инкилис империализми ики мәгсәд күдүр: Бакы нефтини әлә кечирмәк вә болшевизми ләғв етмәк. Алманија вә Түркијә исә чалышыр ки, инкилисләри бураја бурахмасынлар, нефти өз әлләринә кечирсинләр, өз һакимијјәтләрини бүтүн Загафгазијада јајсынлар. Дахили әксингилаби сә'јләри дә нәзәрә алсаг Бакы коммунасынын вәзијјәтинин нә дәрәчәдә ағыр олдуғуну көрмәк о гәдәр дә чәтин дејил.

...Инди исә ән драматик һадисәләрә јахынлашырыг. 25 ијул. Бакы Советинин фөвгәладә ичласы кечир. Болшевикләр, Шаумјан олмагла, инкилисләрин Бакыја дә'вәт олунмаларына гаршы чыхырлар. Лакин сон нәтичәдә мәғлуб олурлар.

...31 ијул. Башда С. Шаумјан олмагла Бакы ХКС сәлаһијјәтини өз үзәриндән көтүрүр. Һәштәрхана кетмәк истәркән Шаумјан вә дикәр комиссарлар «Сентрокаспи диктатурасы» тәрәфиндән һәбс олунурлар. Онларын һәјаты Закаспи гумсаллыгларында фачиә илә битир.

С. Шаумјанын, М. Әзизбәјовун, И. Фиолетовун, А. Чапаридзенин вә башгаларынын нәинки һәјатлары, мүбаризәләри, һәтта фачиәли өлүмләри белә әсл пролетар бејнәлмиләлчилијин символудур. Һәмишә јашајачаг символ...

Низами МӘҺӘРРӘМОВ,
Азәрбајчан КП МК јанында Партија Тарихи Институтунун елми ишчиси.

Дәвәчи: ДҮНӘН ВӘ БУ ҖҮН

ДӘВӘЧИ чох зәнкин, рәнкарәнк тәбиәти илә дә мәшһурдур. Шималда Хәзәр дәнизи илә әһатә олунан бу дијарын овалыг һиссәси океан сәвијјәсиндән 28 метр ашағы олдуғу һалда, чәнуби-гәрбдә онун дәниз сәвијјәсиндән һүндүрлүјү 2.220 метрдир. Сијәзән нефти дүнјада ән кејфијјәтли нефтләрдән бири һесаб едилир. Рајонун дағларындан, дәрәләриндән ахыб кедән минерал сулары бир чох хәстәликләрин дәрманыдыр. Өлкәмиздә мәшһур олан Галаалты курорту, гырговуллу, кәкликли мешәләр, дағлар адамы бүтүн фәсилләрдә валеһ едир. Республикамызда ән бөјүк бројлер фабрики бурада — Сијәзәндә тикилмишдир. Нәинки республикамызда, өлкәмиздә белә чох ири һесаб едилән — 54 мин тон дән тутан тахыл мәһсуллары комбинатынын бүнөврәси... бурада — Дәвәчидә гојулмушдур. Дәвәчини өз фүсункарлығына көрә мави дәнизи вә сых мешәси илә өлкәмиздә мәшһур олан Набранла мүгајисә етмәк олар.

Фәгәт, тәбиәтин дәвәчилиләрә бәхш етдији бу гәдәр сәрвәтдән, бу гәдәр көзәлликдән лазымынча истифадә едилмир. Сајсыз-һесабсыз дағлар, дәрәләр, јамачлар, гајалыглар вә чај вадиләри һачанса, нечә јаранныбса, демәк олар ки, елә о шәкилдә дә галыр. Индинин өзүндә рајонун һәм игтисади, һәм сосиал һәјатынын бүтүн саһәләриндә јенидәнгурма илә әталәт арасында чох кәркин бир мүбаризә кедир. Һәр һалда јахшы һалдыр ки, бу мүбаризәдә үстүнлүк јенидәнгурманын тәрәфиндәдир. Ону көрмәмәк мүмкүн дејил: бурада адамлар, нәһајәт, өзләринә вә әтрафдакылара гаршы тәләбкарлығы артырмаға, башга сөзлә, әмәли ишләр көрмәјә башламышлар. Мәһз бунун нәтичәсидир ки, Дәвәчи артыг бир ил бундан әввәлки Дәвәчи дејил. Рајонун мүхтәлиф јерләриндә бир нечә ај әрзиндә 12 мәишәт еви истифадәјә верилмиш, 21 мин квадратметр фәрди ев тикилмиш, нечә кәндә су чәкилмиш, рајонун тарихиндә илк дәфә олараг бүтүн мәктәбләрдә тә'мир ишләри апарылмыш, мәктәбләрдә јени-јени синиф отаглары ачылмыш, Пирәбәдилдә — Гәзәнфәр Мусабәјовун ев-музеји ачылмыш, Бакы — Дәрбәнд шосе јолунун үстүндә ачыг сәма алтында тамам јени бир музеј јарадылмышдыр.

Рајон сөзүн әсл мә'насында јенидән гурулмаға башламышдыр.

ДӘВӘЧИ рајону 1930-чу илдә тәшкил олунуб.

1963-чү илдә ләғв едиләрәк әразиси Абшерон рајонуна верилмиш, 1965-чи илдә јенидән мүстәгил рајон олмушдур.

1940-чы илдә Дәвәчи рајонунда 149 кәнд варды. Һазырда онларын сајы 98-дир.

Бир вахтлар дағларын гојнунда салынмыш 51 кәндин инди анчаг саралмыш кағызлар үзәриндә ады, бир дә онларын харабалыглары галмышдыр. Бу кәнддән көчмүш адамлара нәинки республикамызын, һәтта өлкәмизин һәр јериндә раст кәлмәк олар.

Рајон комсомол комитәси 12.430 нәфәр комсомолчуну бирләшдирир. Онларын нечә нәфәри гыздыр? Дејә билмәрик. Анчаг ону дејә биләрик: рајонда јашы 30-дан чох олан — әрә кетмәмиш 738 нәфәр гыз јашајыр.

ТӘШӘББҮС

Харабалыглара чеврилмиш кәндләр тәкчә Дәвәчидә дејил, республикамызын башга рајонларында да чохдур. Буну нәзәрә алараг республика комсомолунун Мәркәзи Комитәси чох нәчиб бир тәшәббүс галдырмышдыр: һәмин кәндләри чаванларын ихтијарына вермәк, кәнчләрин күчү илә бу кәндләри бәрпа етмәк, онлары мүасир типли јашајыш мәнтәгәләринә чевирмәк.

Республика комсомолунун јени тәшәббүсүнү илк нөвбәдә бәјәнәнләрдән бири Дәвәчи Рајон Партија Комитәси олмушдур. Республика комсомолунун Мәркәзи Комитәси дә јени тәшәббүсү илк нөвбәдә Дәвәчи рајонунда һәјата кечирмәји гәрара алмышдыр.

Биринчи нөвбәдә бәрпа олунмаг үчүн 3 кәнд — Чинарлар, Ноһурлар вә Нардаран кәндләри мүәјјәнләшдирилмишдир.

Чинарлар вә Ноһурлар рајонун мәркәзиндән 35—40 километр кәнарда Гафгаз сыра дағларынын ахар-бахарлы синәсиндә салыныб. Гырхынчы илләрдә Ноһурлар кәндиндә 173, Чинарлар кәндиндә исә 32 ев-аилә олмушдур. Һазырда Чинарларда 5, Ноһурларда исә чәми 1 аилә јашајыр.

Чох гәдим тарихә малик Нардаран кәнди Бакынын — Дәрбәнд шосе јолунун чәми 3 километрлијиндә — габаг-гаршы дајанмыш ики әкиз тәпәнин дөшүндә салыныб. 40-чы илләрдә бу кәнддә 36 ев олуб.

1960-чы илләрдә, әһалинин мәнафејини нәзәрә алынмадан тәсәррүфатларын вә кәнд Советләринин ириләшдирилмәси кампанијасы кенишләнән заман чамаат өз доғма јурдуну тәрк етмәк мәчбуријјәтиндә галмышдыр: кәндлиләр Дәвәчијә, Сијәзәнә, Сумгајыта, Бакыја вә башга шәһәрләрә көчмүшләр. Нардаран да о вахт бошалмыш, 56 евин һамысы тәдричлә учулуб дағылмыш, кәнд башдан-баша харабазарлыға чеврилмишдир. О вахтдан кәндин әтрафындакы мин һектарларла әкин үчүн јарарлы торпаглардан да сәмәрәли истифадә олунмур.

Нардаранлылардан анчаг бир нәфәр — Рәшид Адыкөзәлов кәнди тәрк етмәмиш, ата јурдунда тәзә ев тикдирәрәк о вахтдан бу вахтачан онун ишығыны јандырмышдыр.

Рәшид киши 1905-чи илдә анадан олуб. Ики дүнја мүһарибәсинин иштиракчысыдыр. Һазырда 83 јашы олан бу гочанын 30 нәфәрдән чох нәвә-нәтичәси вар. Индики һәјат јолдашы Бәновшә Гәдимова илә 16 ил бундан әввәл евләниб. Араларында бөјүк јаш фәрги олмасына бахмајараг меһрибан доланырлар. Беш ушаглары вар. Онларын икиси Сијәзәндә орта мәктәбдә охујур, үчү исә һәлә көрпәдир. Сонбешијин үч јашы вардыр.

Нардаран кәндинә баш чәкирик: бомбош кәнддә бизи әввәл ики алабаш, бир дә дәрин сүкута гәрг олмуш харабалыглар гаршылајыр. Әтрафда харабалыглардан башга бары һәлә үстүндә галмыш чохлу чыр нар ағачлары, тикилмәкдә олан дөрд евин бүнөврәси көрүнүр. Бир аздан кәндин јеканә ханымы Бәновшә үч көрпәси илә габағымыза чыхыр. Ушаглары елә тәшвиш көтүрүб, онлар аналарына елә гысылыблар вә бизә алтдан-алтдан елә тәәччүблә бахырлар, санки Бакы — Дәрбәнд јолунун чәми 3 километрлијиндә анадан олмајыблар. «Вилис» маркалы машынла, башында шлјапа, голтуғунда говлуг олан адамларла илк дәфә растлашырлар...

Бәновшә ханымдан сорушуруг.

— Тәк, гоһум-гоншусуз дарыхмырсынызмы кәнддә?

— Ишдән һеч мачалым олурму ки?

Аиләнин 50—60 баш гојуну, 3—4 баш ирибујнузлу малы, 300-дән јухары тојуг-чүчәси, филан гәдәр тәрәвәз-бостан саһәси вар. Чөрәк биширмәк, хөрәк һазырламаг, ара-сыра да олса кәлиб-кедән гонаг-гараны јола салмаг, әрин гуллуғунда дајанмаг да өз гајдасында. Тәкбашына бу ириликдә тәсәррүфатла бачармаг — бүтүн ишләрин өһдәсиндән кәлмәк, һәм дә һәр иши өз вә'дәсиндә, өз гајдасында көрмәк, доғрудан, һәр гадынын иши дејил.

— Бәс, хәстәләнәндә нејләјирсиниз? Сијәзәнәми кедирсиниз?

— Биз хәстәләнмирик.

— Бәс, ушаглар?

— Ушаглар нијә хәстәләнмәлидир ахы? Һавамыз дағ һавасы, сујумуз дағ сују, әтимиз, тојуғумуз, јумуртамыз, јағымыз, сүдүмүз, пендиримиз ки тәзә-тәр. Белә шәраитдә адам һеч азарлыјармы? Дүздүр, һәрдән бир ушагларда сојугдәјмә олур. Бизим бу дағларын оту-чичәји дәрман дејилми? Онлардан елә чај дәмләјирәм!.. Һансы хәстәлик таб кәтирәр онун габағында?

Бүтүн һәјатыны дағларын гојнунда кечирмиш Рәшид кишинин тәрпәнишиндән, сөз-сөһбәтиндән чәлдлик, чевиклик, күмраһлыг јағыр. О дејир:

— 65 ев сизә зарафат кәлмәсин? Һәр еви, һәр аиләни 6—7 нәфәрдән көтүрүн. Ахшамлар чимкәјә, јалан олмасын, бир тојун адамы јығышарды. Колхозумуз әввәл Сталинин адына иди. Сонралар Бағыровун ады илә адландырылды. О вахтлар трактор-машын јох иди. Ат, араба ишләдирдик. Торпағы хышла әкирдик. Вә күбрәнә олдуғуну билмирдик. Ди кәл һәр һектардан 30—35 сентнер кәһрәба кими сапсары буғда көтүрәрдик. Кәнддә гојун-гузунун, малгаранын сајы-һесабы јохуду. Нохуд әкәрдик бу дағларда. Ары сахлајардыг. Бостан бечәрәрдик. Һеч билирсиз нечә ширин говун-гарпыз олур бу јерләрдә?! Јахшы јадымдадыр. О вахтлар мән бригадир ишләјирдим. Колхозун анбарлары тахылы тутмурду, а киши. Һәр әмәк күнүнә нә гәдәр мәһсул бөлүрдү колхоз?! Јалварырдыг колхозчулара, кедин мәһсулунузу анбардан көтүрүн... Еее, һансы бирин дејим сизә? Кетди о күнләр...

БИЗЧӘ, Рәшид кишинин көксүнү өтүрә-өтүрә дедији «кетди о күнләр» нидасы бу кәнддә о гәдәр дә јеринә дүшмүр.

О күнләр һәлә там кетмәјиб вә о унудулмаз күнләрин кери гајыдачағына исә һеч шүбһә етмирик. Нәјә әсасән дејирик буну?

Адамларда өзүнә, өз кечмишинә — һачанса, һансы сәбәбдәнсә тәрк етдији ата-баба јурдуна гајытмаг һәвәси, мејли вар. Узун сүрән чошгун шәһәр һәјатындан сонра инсан тәбиәтин гојнуна — кәндә үз тутмағы үстүн һесаб едир. Һәмишә, һәр јердә белә олуб вә бу бизим күнләрдә чох габарыг формада — објектив зәрурәт кими ортаја чыхыб. Елә Дәвәчи рајонунун өзүндә шәһәр јерләриндә јашајан ајры-ајры вәтәндашларын кәндләрә көчмәси илә әлагәдар бир сыра тәдбирләр һәјата кечирилир, кәндләрә көчүб орада ев тикмәк истәјәнләрин сәнәдләри биринчи нөвбәдә һазырланыр, онлара дөвләтдән ссуда верилмәси үчүн көмәклик көстәрилир. Артыг Дәвәчи вә Сијәзән шәһәрләриндә јашајан 6 нәфәр кәндә кетмәк үчүн рајон ХДС ичраијјә комитәсинә әризә илә мүрачиәт етмишдир. Онларын үч нәфәринә — Асланов гардашларына елә бурада — Зарат советлијинин Нардаран кәндиндә торпаг саһәси ајрылмышдыр. Һазырда Асланов гардашлары өз ата-баба јурдларында ев тикмәк үчүн һазырлыг ишләри көрүрләр.

Кәнддә Нардаранын даһа үч нәфәр кечмиш сакини — Сијәзәндәки Автомобил Нәглијјаты Тикинти Идарәсинин чилинкәри Чавад Ејвазовла, онун гардашы Шакир Ејвазовла вә дајысы оғлу Әјјуб Јагубовла таныш олдуг. Чавадын Сијәзәндәки гоншусу Азәр Әһмәдов да бурада иди. Онлар өз ата јурдунда ев тикмәјә башламыш Чавад Ејвазовун көмәјинә — имәчилијә кәлмишдиләр, бинанын һөркү ишләрини көрүрдүләр.

— Бәс, сиз доғма кәндинизә гајытмаг истәмирсиниз? — дејә онларын фикрини билмәк истәјирик.

Ј. Јагубов: — Мән, шәхсән, истәјирәм. Ев дә тикәрәм, онун әтрафында бағ-бағча да саларам. Ди кәл бизә торпаг ајырмырлар. Елә шәртләр гојурлар габағымызда...

Ш. Ејвазов: — Кәндимиздә ев тикмәк мәним дә үрәјимдән кечир. Анчаг гардашымын зүлмүнү көрүрәм. Шалбан тапылмыр, тахта од баһасына, башга иншаат материаллары да онун кими. Һөкумәтдән борч пул көтүрмәклә иш битмир. Кәндләрдә ев тикмәк истәјән адамлара хүсуси имтијазлар верилмәлидир. Белә олса, инандырырам сизи, һеч бу кәнддән олмајан адамлар белә кәлиб бурада јурд салар, өлүмчүл һала дүшмүш торпаглары чана кәтирәрләр.

А. Әһмәдов: — Белә олса Сијәзәндә, һөкумәт евиндә јашамарам, бурада бир имарәт тикәрәм... Ичәрисиндә саунасы, јанында гаражы, һәјәтиндә чарһовузу...

Ч. Ејвазов: — Сән чох узаға кетдин, Азәр. Чох јох, һәр аиләјә ики, јахуд үч отаг тикмәјә имкан версинләр. Сирр дејил, шәһәрдә ишләјиб јашамаг чох чәтинләшиб. Алдығын ики јүз-ики јүз әлли манат мааш јемәјинә зорла чатыр. Кәнддә ев олса, һәрә Рәшид киши кими бир тәсәррүфат сахлајар... Елә боллуг јаранар... Ондан сонра говсалар да чамаат шәһәрә үз тутмаз. Нардаранлыларла саламатлашмаг истәјирик. Рәшид киши сәһәрдән ахшамачан әлиндә һәрләдији гојун чомағыны синәсинә басыб јолумузу кәсир:

— Кәндимизә кәлмисиниз, — дејир. — Бир стәкан чајымызы ичмәјиб кедәчәксиниз?

— Сағ олун, Рәшид киши, башга дәфә...

— Нијә башга дәфә? Елә инди... Чөрәјимиз бол, јағымыз-јаванлығымыз бол, лап һејван кәсим сизә...

Әһалиси шәһәрләрә көчмүш, бошалмыш дағ кәндләриндә отуз-гырх ил бундан әввәлки кур һәјат нә гәдәр сөнсә дә дағларын әтри, һәр гајанын алтындан ҹүкрәјиб чыхан дағ булагларынын шырылтысы, дады-тамы, дағ адамларынын гонагпәрвәрлији әввәлки кими галыб. Биз тәкчә Нардаранда дејил, Чинарларда, Ноһурларда да бунун шаһиди олдуг. Вә һәмин кәндләрдә доғулмуш, һазырда өлкәмизин вә республикамызын мүхтәлиф шәһәрләриндә јашајан адамлар тәзәдән өз доғма јерләринә гајытмаг, бурада торпаг саһәси көтүрүб јенидән јурд-јува салмаг истәјирләр. Рајон ичраијјә комитәсинин сәдри Ариф Аллаһвердијевин демәсинә көрә елә Дәвәчи вә Сијәзән шәһәрләриндә белә адамлар чохдур. Анчаг мөвчуд ганунлар онларын габағыны кәсир, кәндә гајытмаг истәјәнләрин бу нәчиб һиссләрини боғур. Көтүрәк елә Азәрбајчан ССР Торпаг Мәчәлләсинин 132-чи маддәсини. Бурада көстәрилир: «Фәрди ев тикдирән вә ја онунла бир јердә јашајан аилә үзвләри торпаг саһәси алмаг үчүн мүрачиәт етдикләри заман онларын хүсуси јашајыш бинасы олдугда вә ја онларын јашајыш бинасынын башга шәхсә сатылмасы вә ја бағышланмасы күнүндән 10 ил кечмәдикдә, һәмин фәрди ев тикдирәнә торпаг саһәси верилмир».

1971-чи илдән гүввәдә олан бу ганун шәһәрләрдә еви олан адамлара кәндләрдә торпаг саһәси верилмәсинин гаршысыны алыр. Рајон ичраијјә комитәләри кәнддә ев тикмәк истәјән шәһәрлиләрә торпаг саһәси ајырмаг үчүн долајы јоллар ахтармаг мәчбуријјәтиндә галырлар. Буну арадан галдырмаг, шәһәрлиләрә кәндләрдә ев тикдирмәк үчүн торпаг саһәси верилмәсинин ганун әсасы олмасы үчүн Азәрбајчан ССР Назирләр Совети хүсуси гәрар гәбул етмәлидир.

Даһа бир проблем. Адамлара торпаг саһәси ајрылмасы мәсәләси һазырда нә аз, нә чох, düз 6 мәрһәлә кечәндән сонра һәлл едилир. Белә ки, әввәл кәнд Советн илкин сәнәдләри һазырлајыр, сонра һәмин сәнәдләр рајон аграр-сәнаје бирлијиндә мүзакирә едилир; сонра кедиб чыхыр рајон ичраијјә комитәсинә, республика Баш Јер Гурулушу Идарәсинә, Назирләр Советинә. Анчаг бу мәрһәләләрдән сонра рајон ичраијјә комитәси вәтәндаша торпаг саһәси верилмәси барәдә гәрар гәбул едә билир.

Бу мәрһәләләр ән тези бир илә баша кәлир. Бу иши садәләшдирмәк, күнүн тәләбләри сәвијјәсинә кәтирмәк — һеч олмаса саһибсиз галмыш кәндләрдә адамлара торпаг верилмәси мәсәләсини беш-он күн мүддәтинә һәлл етмәк үчүн нә лазымдыр? Рајон рәһбәрләринә инанмаг, адамлара торпаг саһәси ајырмаг мәсәләсини бүтүнлүклә рајон ичраијјә комитәләринин ихтијарына вермәк.

Мәсәләнин анчаг мәһз белә, оператив һәлли адамларын кәндләрә, о чүмләдән узун илләрдән бәри саһибсиз галмыш бош кәндләрә кетмәси ишинә бөјүк тәкан вермиш оларды.

Дәвәчидә республикамызын онларча шәһәр вә рајонларындан кәлмиш мүхтәлиф сәнәт, пешә адамлары јашајыр. Мәсәлән, Ленин адына совхозун директору Вагиф Пиријев Шамхор рајонунда анадан олуб. 1975-чи илдә Азәрбајчан Кәнд Тәсәррүфаты Институтунун механикләшдирмә факултәсини гуртарыб. Тә'јинаты Бакыја, республика Үзүмчүлүк вә Шәрабчылыг Комитәсинә олуб. 1982-чи илин август ајында кими бурада мүһәндис-механик вәзифәсиндә чалышыб.

О, Дәвәчи рајонуна — инди ишләдији вә јашадығы Јеникәндә 1982-чи илин август ајында партијанын чағырышы илә кәлиб.

Вагиф һәмин күнләри белә хатырлајыр:

— Сов.ИКП МК-нын мај пленуму (1982-чи ил) гаршыја белә бир вәзифә гојмушдур: Әрзаг програмынын һәјата кечирилмәси үчүн колхоз вә совхозлары, дикәр кәнд тәсәррүфаты мүәссисәләрини ихтисаслы, тәчрүбәли мүтәхәссисләрлә даһа јахшы тә'мин етмәк. Республикамызын кәнд тәсәррүфаты илә әлагәдар назирликләриндә вә баш идарәләриндә чалышан онларча мүтәхәссис партијанын бу чағырышына үрәкдән тәрәфдар чыхды. Дүздүр, о вахт мән һәлә коммунист дејилдим. Анчаг нә фәрги? Мән дә онлардан кери галмаг истәмәдим вә истеһсалын конкрет саһәләриндә ишләмәк арзусунда олдуғуму билдириб, еһтијач олан рајонлардан һәр һансы биринә, тәсәррүфатда ишләмәјә көндәрилмәјими хаһиш еләдим. Вә мәни Дәвәчи рајонунун аграр-сәнаје бирлијинә, орадан да Ленин адына совхоза беш механик вәзифәсинә көндәрдиләр. Совхозун машын-трактор паркы о вахт чох бәрбад вәзијјәтдә иди. Голларымы чырмалајыб үрәкдән ишә башладым. Илјарым ишләдим бу вәзифәдә, 1983-чү илин ахырларында мәни елә өз совхозумуза директор вәзифәсинә ирәли чәкдиләр. О вахтдан да бу вәзифәдә ишләјирәм.

Бәли, В. Пиријев дүнәнки-срағакүнки бу, ачыгсифәт, ишкүзар, чәтинликдән горхмајан комсомолчуну инди тәкчә ишләдији совхозда вә совхозун бирләшдирдији 9 кәнддә дејил, бүтүн Дәвәчи рајонунда бармагла көстәрирләр. Она көрә ки, игтисади чәһәтдән чох кери галмыш совхозу рајонун ән габагчыл тәсәррүфатлары сәвијјәсинә галдырыб; совхозун кәндләриндә сон илләр хејли абадлыг ишләри көрдүрүб. Елә көтүрәк узун илләрдән бәри сусузлугдан јанан, әзаб вә әзијјәтләрә гатлашан Тоғај кәндинин чамаатыны. Бурада 8 километрлик мәсафәдән Шоллар сују чәкилиб. Кәнддә газ да вар. Су вә газ чәкиләндән сонра бурада јашајан адамларын, тикилән евләрин сајы артыб. В. Пиријев өзү дә кәнддә ев тикдирән адамлара гошулуб: Тәзәкәнд дејилән јердә ев тикдириб: бурада аиләси илә јашајыр.

В. Пиријев сөһбәт заманы деди: — Инди истәр иттифаг, истәрсә дә республика мәтбуаты сәһифәләриндә кәнд проблемләриндән бәһс едән, адамлары кәнддә јашамаға чағыран мүхтәлиф јазылар чап олунур. Бу, әлбәттә, јахшыдыр. Анчаг һәмин мәсәләни јалныз тәблиғатла һәлл етмәк олмаз ахы. Көтүрәк елә бизим совхозда ишләјән фәһләләрин газанчыны. 3 манат пул газанмаг үчүн 400 квадратметр үзүм бағында кәтмән ишини көрмәк лазымдыр. Вә јахуд 1 һектар тәрәвәз саһәсини сувармаг үчүн сучуја 4 манат 65 гәпик пул верилир. Механизаторлар, һејвандарлар да елә һәмин вәзијјәтдәдирләр. Директорун машынына ајда 240 литр јаначаг ајрылыр. Ону күнә бөләндә 10 литрдән дә аз дүшүр. Һалбуки биз бә'зән сутканын лап 24 саатыны ишләјирик. Даһа ачыначаглы һал нәдир? Һазырда кәнддә — колхоз вә совхозларда һәјата кечирилән игтисади ислаһатда көһнә, 30—40 ил бундан әввәлки нормативләр рәһбәр тутулур. О сәбәбдән дә кәндчи биринчи имканда өз кәндчилијиндән үз дөндәрмәјә чан атыр, шәһәрләрдә өзләринә јахшы күн-күзәран дүзәлдә билмәјән адамлар — кечмиш кәндчиләр өзләри белә кери дөнмәк — һәвәслә кәндә гајытмаг истәмирләр. Бу вәзијјәти доғуран сәбәбләр арашдырылмалы, кәнддә ишләјән адамларын мадди марағыны артыран јени нормативләр һазырланмалыдыр. Проблемин дүзкүн һәллини мән анчаг бунда көрүрәм.

ДӘВӘЧИ рајону һазырда чох нәһәнк тикинти мејданыны хатырладыр.

Һәр шејдән әввәл 430 нәфәр дәвәчили бу ил торпаг саһәси көтүрүб. Онлара 2 милјон 700 мин манат ссуда верилиб.

Рајонда фәрди мәнзил тикинтисинә кениш мејдан верилиб: дәвәчилиләр илин ахырына гәдәр дөвләтдән даһа 2 милјон манат борч ала биләчәкләр.

Анчаг бир чәһәт чох писдир: о гәдәр гуручулуг ишләри көрүлән бу рајонда фәрди мәнзил тикмәклә чәми 2 мүәссисә — рајон тә'мир-тикинти идарәси вә 32 нөмрәли сәјјар механикләшдирилмиш дәстә мәшғулдур. Бурада сосиал тикинти идарәси, кәрпич заводу ачмаг јеринә дүшәрди.

Дәвәчилиләрә иншаат материаллары да чох аз ајрылыр. Сон 9 ајда рајонда чәми 585 мин манатлыг иншаат материалы сатылмышдыр. Бу, јенидән тикилмәкдә олан Дәвәчи вә Сијәзән шәһәрләри үчүн чох аздыр. Әлагәдар тәшкилатлар Дәвәчи рајонуна диггәти артырмалыдырлар.

РАЈОНУН кәләчәк игтисадијјатында чох мүһүм рол ојнајачаг тахыл мәһсуллары комбинаты Дәвәчинин тикилмәкдә олан ән бөјүк сәнаје мүәссисәсидир. Онун үмуми смета дәјәри 34 милјон маната јахындыр. Тәкчә тикинти-гурашдырма ишләринә 21 милјон 264 мин манат хәрчләнәчәкдир. Комплекс там һазыр оландан сонра онун көјләрә јүксәлән гоша елеваторларында 54 мин тон тахыл сахланылачаг, дәјирманларында суткада 500 тон дән үјүдүләчәк, 500 тон јем һазырланачагдыр.

Республика зәрбәчи комсомол тикинтиси олан бу комбинатын биринчи комплекси чари илин бурахылыш објектидир: һазырда бурада чәми 2 милјон 40 мин манатлыг тикинти-гурашдырма ишләри галыб. Комплекс бу илин дөрдүнчү кварталында ишә дүшмәлидир.

Тахыл Мәһсуллары Назирлијинин нәздиндә фәалијјәт көстәрән тәдрис курсу индидән комбинат үчүн 46 нәфәр мүтәхәссис һазырлајыб.

Комбината баш чәкирик. Биринчи комплекс 67 објектдән ибарәтдир. Онларын бири дә һәлә тәһвил верилмәјиб. Ајры-ајры објектләрдә 20 субподратчы тәшкилатын нүмајәндәләри — үмумиликдә 500—600 иншаатчы чалышыр. Онларын чоху Ләнкәрандан, Масаллыдан, Сабирабаддан, Фүзулидән, Губадан, Гусардан, Хачмаздан кәлиб. Баш подратчы — республика Аграр-Сәнаје Комитәси 1 нөмрәли трестин 11 нөмрәли тәсәррүфатлараrасы сәјјар механикләшдирилмиш дәстәнин рәиси Наил Гарајевлә көрүшүрүк. О дејир:

— Инди республикамызын тикинти тәшкилатлары демәк олар ки, бу објект үчүн ишләјир. Бүтүн гүввәләримизи биринчи комплексә дахил олан објектләрә вермишик. Көрүләси ишләримиз һәлә чохдур. Јахшы иншаатчылара — дүлкәрләрә, бәнналара, сувагчылара, бетончулара, арматурчулара бөјүк еһтијачымыз вар.

Республикамызын башга-башга шәһәр вә рајонларындан һәр ил онларча, бәлкә дә јүзләрлә кәнч тикинтиләрдә ишләмәк һәвәси илә өлкәмизин һәр јеринә — һәтта ән узаг кушәләринә белә кедиб чыхырлар. Һалбуки, јахшы пул газанмаг үчүн һеч мин километрләрлә мәсафә гәт етмәк лазым дејил. Дәвәчидә, тахыл мәһсуллары комбинатынын тикинтисиндә иш нә гәдәр десән! 11 нөмрәли ТСМД тәкчә субподрат тәшкилатларла јох, ајры-ајры иншаатчыларла, һәмчинин көнүллүлүк әсасында тәшкил олунан бригадаларла мүгавиләләр бағлајыр вә онлара көрүлән иш үзрә әмәк һаггы верир: јахшы ишләјән иншаатчы ајда лап 1.000 манат да газана биләр. Бундан әлавә, онлара иш сәјјари характердә олдуғуна көрә, 30 фаиз әлавә әмәк һаггы, јатмаға јер верилир. Үстәлик, рајонун бүтүн хидмәт тәшкилатлары да онлара гуллуг көстәрир.

ДӘВӘЧИ әввәлчәдән дедијимиз кими, јенидән гурулур, өзү дә сүр'әтлә, зөвглә, ағылла, аддымбашы гаршыја чыхан әталәт гүввәси илә вуруша-вуруша. Јенидәнгурма, инанырыг, әталәтә бүтүнлүклә галиб кәләчәк, аста-аста ирәлиләјәрәк өзүнүн әсл кәнчлик дөврүнә гәдәм гојачагдыр. Вә о вахт биз Дәвәчини анчаг нефтинә, тәрәвәзинә, Галаалты курортуна көрә јох, һәм дә ири гојунчулуг тәсәррүфатларына, Халданда чыхан вә габлашдырылан исти сујуна, јамјашыл дағларын гојнунда салынмагда олан хырда турист базаларына, бир дә бу јерләрдә јашајан, јурд салмаг үчүн бу јерләрә көчүб кәлән, бу јерләрдә гонаг олан адамлара көстәрилән хидмәт мәдәнијјәтинә көрә танијачағыг.

О күнләр, зәннимизчә, чох да узагда дејил.

Ә. НЕ'МӘТ.

М. Мүшфиг.

Һикмәт ЗИЈА.

БУ ДӘРДИ КИМ УНУДАР?

Үрәјимдә көјнәм-көјнәм көјнәјән,
Сызым-сызым сызылдајан јарам вар.
Гајсагланмаз һа чалышсам буна мән,
Өмрүм боју бу јарамдан ган дамар.

О јараны алмышам мән накаһан,
Ган-гадалы бир кечмишә бојланыб.
Мүшфигимин үрәјинә тушланан,
Бир күлләнин гәлпәсиндән јараныб.

О күлләдән һәр бир дујан үрәкдә,
Сағалмајан јара ачан гәлпә вар.
Өз халгына нәғмә дејән үрәк дә,
Сусдурулар?!
Ахы көјдән даш јағар!
Еј Мүшфигин ешги, чијәрпарасы,—
Сары симдә зилдән нәғмә оху, тар!
Сөјлә:—Бөјүк Азәрбајчан баласы—
Мүшфигимиз, бу дәрди ким унудар!

ХАЛГ ЈАРАДЫЧЫЛЫҒЫНДАН БӘҺРӘЛӘНМИШДИР

Әсәрләрини халгын истәк вә арзуларынын тәрәннүмүнә һәср едән М. Мүшфиг шифаһи халг әдәбијјатынын зәнкин хәзинәсиндән илһамла бәһрәләнмишдир. Халг әдәбијјатынын жанрларына јахындан бәләд олан шаирин фолклор нүмунәләриндән истифадә үсуллары орижиналдыр. «Кәндли вә илан», «Шәнкүлүм, Шүнкүлүм вә Мәнкүлүм» кими ушаг әсәрләринин сүжетини бөјүк усталыгла халг нағыллары әсасында гуран М. Мүшфиг өзүнү ушаг психолокијасына бәләд олан көзәл педагог кими танытдырыб. Һәмин әсәрләрдә шаир халг әдәбијјатында тез-тез ишләдилән бәдии ифадә васитәләрини елә мәһарәтлә гәләмә алыр ки, онун әсәрләри орижинал нағыл кими охунур. Фолклорда олдуғу кими, М. Мүшфигин шеʼрләринә дә чанлы халг данышыг дили һакимдир. Мәсәлән, «Шәнкүлүм, Шүнкүлүм вә Мәнкүлүм» әсәри нағыллара хас олан ифадәләрлә башланыр:

Бири вармыш, бири јохмуш,
Мәзлумларын дәрди чохмуш.
Саггаллы бир кечи вармыш,
Кәздији јер гајалармыш.

М. Мүшфигин јарадычылығында халг әдәбијјатынын һазыр нүмунәләринин, мәʼлум сүжетләрин, аталар сөзләри вә тапмачаларын сәнәткарлыгла истифадә едилмәсини хүсуси вурғу илә нәзәрә чарпдырмагла јанашы, көстәрмәк вачибдир ки, шаирин фолклорла әлагәси мәсәләси јухарыда дејиләнләрлә мәһдудлашмыр. Онун әсәрләри фикрин тәбии дејилиши, инчә руһу, халг данышыг дилинин көзәллији, афористик ифадәләрин зәнкинлији, шеʼрин ахычылығы вә рәванлығы бахымындан, үмумијјәтлә, әсәрләринин дахили мәзмуну илә, халг поезијасы илә мөһкәм бағлыдыр. Профессор Ч. Хәндан шаирин шифаһи халг јарадычылығына мүнасибәтиндән бәһс едәрәк јазырды: «Бәʼзән Мүшфиг фолклордан истифадәдән башга, өзү дә фолклор нүмунәләри јарадыр. Белә нүмунәләрдә шаирин имзасы олмаса, биз онларын јазылы әдәбијјат нүмунәси олдуғуну тәʼјин едә билмәрик» («Әдәби гејдләр», «Бакы», 1966, сәһ. 100).

М. Мүшфигин «Дујғу јарпаглары» силсиләсиндән олан бүтүн рүбаиләри бајаты формасында гәләмә алынмышдыр. М. Мүшфиг јарадычылығында халг шеʼринин бу нөвүнүн тәкчә формасыны дејил, онун ширин, ахычы, тәʼсирли руһуну да көрүрүк:

Сәни көрмәдән өлсәм,
Хәзан олуб төкүлсәм,
Дадлы баһар чағым да.
Сәнсиз гара бағласын
Булуд кими ағласын
Дашым да, торпағым да.
(Минкәчевир һәсрәти).

Мүшфиг јарадычылығына Азәрбајчан халг дастанларынын тәʼсири дә күчлү олмушдур. Онун «Једди ашыг» поемасынын гурулушу ејни илә дастан формасындадыр. Епосларда олдуғу кими, бурада да мүәллиф һадисә тәһкијә үсулу илә нәгл олунурса, гәһрәманын һисс вә һәјәчанлары саз вә шеʼрлә тәрәннүм едилир. Бөјүк Октјабрын халгымыза бәхш етдији хошбәхтлик вә сәадәтин тәрәннүмүнә һәср едилмиш бу әсәрдә биринчи ашығын дили илә дејилән ашағыдакы гошмада Короғлунун «јеријин дүшмән үстүнә» мисрасы илә башлајан мәшһур чағырышынын мүбариз руһу ајдын дујулмагдадыр.

Елләр, кәлин иш көрәлим
Сиз бир јандан, биз бир јандан.
Өмрүмүзү хош сүрәлим,
Сиз бир јандан, биз бир јандан.

Јухарыда дедик ки, Мүшфиг шеʼрин јени формаларыны ахтараркән әсасән халг шеʼринә әсасланыр. О, индијә адыны чәкдијимиз шеʼрини вә онларча башга әсәрләрини гошма формасында јазмышдыр. Онун «Јени кәнч», «Кәздијим јерләр», «Гошма», «Өјрәниш», «Һәјат севкиси», «Н. Островски үчүн», «Дүшдү», «Үрәк», «Марал», «Гурбан олдуғум», «Гурбан», «Јаша көнүл», «Нечин кәлмәдин», «Күсмәрәм» вә с. шеʼрләри бу гәбилдәндир.

Көркәмли шаирин јарадычылығында аталар сөзү бајаты вә охшамаларын да гијмәтли нүмунәләринә раст кәлирик. «Сындырылан саз», «Минкәчевир һәсрәти», «Дәрдли гары», «Кечә», «Көнлүмүн дедикләри», «Әбәдијјәт нәғмәси», «Тәртәрһес нәғмәләри» вә с. әсәрләри һәмин инчиләрлә чох зәнкиндир. Тәкчә «Үч сағлыг» шеʼриндә мүәллиф беш јени охшама вә үч орижинал бајаты вермишдир. Онларын шаирин гәләминдән чыхдығыны, а да өзүнүн топлајыб истифадә етдији халг јарадычылығы нүмунәләри олдуғуну мүәјјәнләшдирмәк чәтиндир. «Бу балама гурбан» силсиләсиндән олан бир сыра охшамалара илк дәфә М. Мүшфиг јарадычылығында раст кәлирик:

Әлван чичәкләр,
Зәр кәпәнәкләр,
Кинли үрәкләр,
Бу балама гурбан.

М. Мүшфигин халг әдәбијјатына вә инчәсәнәтинә бәсләдији түкәнмәз мәһәббәтини гәләм достлары вә мүасирләри дөнә-дөнә гејд етмишдир. Көркәмли ушаг шаири М. Сејидзадә шаир һаггындакы хатирәләриндә јазыр: «М. Мүшфиг халг мусигисини чох севирди, муғаматы динләдикчә бөјүк зөвг алырды. Бир дәфә Мүшфиглә Әли Әскәр Абдуллајевин охудуғу «Шур», «Маһур» вә «Раст» муғамларына патефонда гулаг асырдыг. Мүшфиг гәләми алыб бајаты формасында бир шеʼр јазды:

Бүлбүл учду гәфәсдән,
Күл ачды һәвәсдән.
Көзүм көзәлдән дојмаз,
Гулағым инчә сәсдән.

Шаирин халг мусигисинә рәғбәт вә мәһәббәтини гајнар һиссләрини халг шеʼри, өзү дә онун көврәк вә ојнаг формасы олан бајатылар васитәсилә ифадә етмәси дә тәсадүфи дејилдир. Халгын һисс вә һәјәчанларыны, интәһасыз дујғуларыны тәрәннүм едән милли мусиги аләтләрини — саз, тар, каманча, гавал, «Оху тар», «Тәртәрһес нәғмәләри», «Көј көл», «Үч сағлыг» вә с. шеʼрләриндә дөнә-дөнә вәсф олунур.

Гурбани, Ашыг Аббас, Хәстә Гасым, Ашыг Әләскәр, Ашыг Мирзә кими ашығларымызын һәмишә көнүл һәмдәми, халг сәнәткарларынын мүгәддәс јадикары олмуш саз һаггында Мүшфиг ән сәмими үрәк сөзләрини ифадә едир:

Бир дә саз әзәли
сәнәтимиздир,
Елин руһу кими сәси
тәмиздир.
Буну саз сәсинә даланлар
биләр
Ашыгла баш-баша галанлар
биләр.

М. Мүшфиг шеʼри форма јенилији, мәзмун көзәллији, фикир ајдынлығы илә Азәрбајчан Совет поезијасыны зәнкинләшдирмишдир. Инди һәмин әсәрләрин јарандығы вахтдан нечә-нечә илләр кечиб, заман дәјишир, охучу нәсилләри бир-бирини әвәз едир. Лакин инчи ишләндикчә парылдадығы кими, М. Мүшфигин шеʼрләрини дә охудугча көзәлләшир. Бу узун өмүрлүлүјү тәʼмин едән сәбәбләрдән бири дә Микајыл Мүшфигин халг әдәбијјатына мәʼнән, руһән бағлылығы илә изаһ олунмалыдыр.

Илдырым ГАСЫМОВ,
филолокија елмләри намизәди.

1908 М. Мүшфиг 1988

МҮШФИГ СӘМАСЫНДА БУЛУДЛАР

ПОЕЗИЈАМЫЗЫН истеʼдадлы нүмајәндәләриндән олан Микајыл Мүшфигин јарадычылыг өмрү чох еркән вә бөјүк бир фачиә илә баша чатды. Халгымызын тарихиндә ијирми доггуз јашлы чошғун тәбиәтли бир кәнч кими јашајан бу шаирин талејиндән сөһбәт дүшәндә сыхылан, ағрыјан үрәкләри бир фикир овудур ки, Мүшфигин фачиәли өлүмү репрессија дөврүнүн һагсыз, әдаләтсиз иттиһама мәʼруз галан минләрлә, он минләрлә ән гејрәтли, габилијјәтли оғулларынын фачиәси иди. Вә бу фачиәнин башлыча ганлысы тарихдә гара бир ләкәјә чеврилән 1937-чи илдәки ичтимаи-сијаси мүһитин «башчылары» олмушлар. Һәмин ил Мүшфигин шеʼр гәләмини ијунун 5-дә јалныз дөврүн сијаси лидерләринин алдылар, «бир шишә» кими гырдылар вә атдылар? Бәс нечә олду ки, онун бир мисрасыны белә охумајан «башчылар» өз чалаған нәзәрләрини мәһз Мүшфигә доғру јөнәлтдиләр?

Мүшфигин шеʼрләри елә бир көнүл «һајгырышлары»дыр ки, орада нәинки тәк бир шаир өмрүнү вәрәг-вәрәг охумаг олур, бу лирик топлуда һәмин дөврүн, күнүн «адамлары» да бир драм әсәриндә олдуғу кими давранмагда, долашмагдадырлар. О јыртычы нәзәрләрин көзләринә тутдуглары «дүрбин»ләр барәдә шаир јазырды:

Бир дә ки, һаггымда фитнәләр
гусан,
Ајағымдан чәкән, башымдан басан,
Һијләкәр адамлар, мурдар адамлар,
Аз инҹитмәдиләр мәни дүнјада.
Көһнә бир неј кими кәлдим
фәрјада.
(«Шаир вә вәтәндаш»).

Мүшфигин поезијасы 20—30-чу илләрдә өлкәдә ингилабын гәләбәсини, сосиализм гуручулуғунун һәр јени мүвәффәгијјәтини сәмимијјәтлә, һәрарәтлә тәрәннүм едән бир јарадычылыгдыр. Көркәмли әдәбијјатшүнас алим, академик Мәммәд Ариф онун һаггында јазырды: «Мүшфиг һеч вахт өз гаршысында ингилабы «гәбул етмәк» јахуд «гәбул етмәмәк» суалыны гојмамышды. О, халг мүәллими вә шаир атасынын өлүмүндән сонра бир парча чөрәјини өз әмәји илә газаныб доланан он јашлы јенијетмәни гојнуна алмыш ингилабын доғма өвладыдыр. Шаир ингилабы романтик бир вурғунлугла, тәмиз бир гәлблә гәбул етмиш, ону өзүнүн ән доғмасы, әзизи кими тәрәннүм етмишдир. Буна бахмајараг, бәʼзи «солчу-тәнгидчиләр» узун мүддәт ону гејри-сәмимиликдә вә кечмиш поезијаја алудәчиликдә мүгәссир көрүрдүләр».

Мүшфигин илк китабы «Күләкләр» 1930-чу илдә нәшр олунду. Сабит Рәһман елә һәмин ил «Күләкләр» адлы мағалә јазыб («Кәнч болшевик» журналы, 1930, № 2—3) орада топланан лирик шеʼрләрин тәһлилини вермәјә, шаирин јарадычылығынын өзүнәмәхсус чәһәтләрини ачмаға сәʼј етди. Бу мәгаләнин ифадә тәрзиндә һәлә бир көврәклик, пөһрәлик һисс олунса да мүәллифинин хејирхаһ нијјәти вә објектив олмаға чалышмасы ајдын көрүнмәкдәдир. Бир гәдәр сонра бу ад алтында Зәнкили адлы бириси дә өз јазысыны чап етдирир («Һүчум» журналы, 1931, № 7—8). О бурада Сабит Рәһманы «савадсызлыгда», «өз тәʼрифнамәси илә бизим көзүмүзә торпаг атмаг истәјир» дејә иттиһам едәрәк, «Күләкләр», «Телефон», «Тозанаг», Ленин» вә с. шеʼрләри истәдији кими һалландырыр, «мәʼналандырырды». Зәнкили јазырды: «Мүшфиг: «Мәни дә алыныз Учајым дағлара, Гәлбимдә нә варса Ачајым дағлара»—дејә дағлара доғру учмаг истәјир. Онун дағлары вә күләкләри думанлыдыр. Мүшфиг дағлара тәрәф гачдығыны вә нә сәбәбә белә бир вәзијјәт алдығыны охучу күтләләринә анлатмадан кечир. (сөһбәт «Күләкләр» шеʼриндән кедир. О илләрдә дағларда совет һөкумәтинә дүшмән олан гачагларын мәскән салдыглары факты хатырлајаг—С. Г.). Вә јахуд: «Мүшфигдәки әсас хәстәликләрдән бири дә романтик дујулушдур. О бу күнүн зәрб мәсәләләрини унудараг, бахын, нә кими парча јазыр:

Бир јај алдым чыхмаг үчүн шикара,
Туш кәлдим бир аһу көзлү никара.

...Нәтичә еʼтибарилә дејә биләрик ки, Мүшфиг «Күләкләр» әсәриндә өз вахтынын сүрʼәтиндән кери галмышдыр. Мүшфигин јарадычылығы Түркијә ингилабчы хырда буржуа шаирләринин вә бәʼзән дә Чавид вә Чавадын тәʼсириндән гуртармајыр». Сабит Рәһман мөвгеји вә Зәнкили чәбһәси. Мүшфигин илк китабы барәдә бир-биринә зидд истигамәтдә дуран бу рәʼј «чарпышмасы» шаирин сон әсәрләринә кими онун јарадычылығыны гарабагара изләјирди.

1937-чи ИЛДӘ Мүшфигә верилән иттиһамлардан бәлкә дә ән башлычасы олан «Сән Әһмәд Чавадын шакирди олмусан» һөкмүнүн зәһәрли чүчәртиси Зәнкилинин јазысында тәсадүфи дејилди. Һәлә ики ил әввәл «Әһмәд Чавадын гујругларына мүбаризә ачмалыдыр» сәрлөвһәли јазыда (мүәллифләри: Ә. Сүлејманзадә, Г. Чәфәрзадә, Ә. Садыгзадә вә А. Казым, «Кәнч ишчи» гәзети, 12 нојабр 1929) охујуруг: «Мүшфиг зәһмәткеш пулу илә дөвләт дарүлфүнунда охујуб, зәһмәткеш кәнчләрин димағыны өз әксингилаби јазылары илә зәһәрләмәјә чалышыр. Бу саат гаршымызда Мүшфигин «Көлкәликләрдә» адлы бир парчасы дурур. Бу, Чавадын «Көј көл»үндән һеч дә керидә галмајан бир парчадыр.

Кәзәрәк гују гаранлыглары
булдум бу кечә,
Јенә мин дәрд илә ахшамлары
сызлар кәзәлим...

Мәмләкәтләримизи көлкәликләрә бәнзәдән Мүшфиг, ахшамлары да сызлар булмасында шүбһәсиз ки, јени гурулушун әлејһинә чыхыр. ...О чәзасыз бурахылмамалыдыр. Мүшфигин букүнкү һәјата ујмајан **башга јазыларыны көстәрмәјә дәјмәз. О, бир таким ингилабы тәрәннүм едән јазылары илә өзүнү пролетар шаири донуна салмаг истәјир.** 29-чу илдә Гызыл Орду нәфәрләри арасында «Көј көл»ү декламасија дејән бир адамын нә дәрәчәдә бизә «дост» олдуғуну сөјләмәјә кәлмәз...» (Курсив бизимдир—С. Г.).

Ијирми ики јашлы Мүшфигин илк дәфә шеʼриндә поетик објект кими «булудлара» мүрачиәт етмәси бәлкә елә бу јазынын тәʼсири нәтичәсиндә олмушду. «Булудлар» шеʼри кәнч шаирин илк һиссләр гөвсү-гүзеһи иди. Кичик бир шеʼрин аһәнкиндә емосионал ифадәнин нечә чүр чаларыны вермәк олармыш?!

«Булудлар, булудлар,
Пәришан булудлар,
Башымын үстүндә кишнәјиб .
Јарышан булудлар!..
Еј чошгун кәнчлијим, еј һавалы
гуш...
Бахыб булудлара күлүмсәмәкчин,
Севки нәғмәләри бәстәләмәкчин,
Мәнә мүсаидә верәрмисиниз?..»,

—дејә зәнкилиләрин үнванына мүрачиәт едәндә кәнч шаир һәлә шух, зарафатчыл, өз истеʼдадынын гәләбәсинә инамлы, гүррәли иди. О шүбһә етмирди ки, «Булудлар башында партлајачагдыр Көнлүмдә гыврылан бөјүк илдырым». Бу, һәлә 1930-чу ил иди.

Икичә ил сонра «Кәнч ишчи» гәзетинин сәһифәләриндә зәнкилиләрин бир-биринин ардынча «Дүшмән ағзына болшевик јумруғу» (Ә. Ә. 17 ијул), «Мүшфиг сарсаглајыр» (20 ијул), «Бир Мај»—Јазаны Мүшфиг» (Әли Мирзә, 10 октјабр) вә с. мәгаләләри чап олунур. Бу јазыларда кинли, гәрәзли мүнасибәт, јарым әср кечмәсинә бахмајараг, бу күн дә инсаны гејзләндириб, өз ријакарлығы илә сарсытмагдадыр. Бирчә нүмунә верәк: «Мүбариз «Кәнч ишчи» јенә мәчһул олмајан бир һәгигәтин дамарыны сыхды вә сыхылыб партлајан дамардан ортаја бир дамла пис ган төкүлдү. **Мүшфиг вә Чавадчылыг.**

...Мүшфиг мусават гујруғудурму, мусаватмыдыр? Мусават гујругчулуғу вә мусаватчылыг ингилаба дүшмәнчилик вә дүшмәнчиликдир.

Бу бир...

«...Вә сәккиз белә «јумруг». Һәлә үстәлик «Доггуз, он, он бир, он алты, ијирми доггуз..., әлли алты вә алтмыш алты исә мүбаризә, мүбаризә, зәрбә, һүчум, ифша...».

Мүшфиг 1932-чи илдә бир-биринин ардынча ингилабын, сосиализм гуручулуғунун гәләбәләрини, халглар достлуғуну тәрәннүм едән беш китаб чап етдирмишди. Тәшәккүл дөврү совет поезијасынын лајигли нүмунәләриндән олан «Бәјаз чөлләр», «Зәфәр сәсләри», «Јени ил», «Үчдән бирә» вә бир чох шеʼрләрдәки габагчыл дүнјакөрүшлү лирик гәһрәман, јени мәзмунлу лирик һәјәчан, орижинал поетик бичим артыг «күнәш кими» өз мүәллифинин истеʼдадыны азәрбајчанлы охучуларына ајдынлатмагда иди. Мүшфигин ашағыдакы сәмими мисраларыны, көрәсән, «Ә. Ә.» нә үчүн өз диггәтиндән јајындырмышды?!.

Фикримизин ахыны,
Беш гитәни гапламыш.
Нә мусават, нә меншевик хүлјасы,
Нә дә дашнак рөʼјасы.
Бизим сакит јатагларда ојанмаз..
Ганымызда әски, чүрүк
милләтчилик гајнамаз!...
(«Үчдән бирә»).

Анчаг Мүшфигин шеʼрләринә гәрәзли мүнасибәт тенденсијасы, тәәччүблүдүр ки, елә һеј баш алыб кедирди. Онун әсәрләринә даһа чох тәнгид етмәк чәһди илә мүрачиәт олундуғу үчүн «мүхалифәтчиләр» хејли әввәл вә зәиф јазылмыш шеʼрләри дәфәләрлә хатырлатмагдан вә «ифша етмәкдән» чәкинмирдиләр. Јазычылар Иттифагынын «Натурализм вә формализм әлејһинә» кечирдији ичласда бир јолдашын чыхышына верилән репликалар белә һаллара сәчијјәви нүмунәдир. «Трактор» шеʼриндә тракторун «мүчәррәд тәʼриф едилдији»ни көстәрән јолдаша Сејид Һүсејн: «Бу тәшбеһдир, тәʼриф дејилдир»,—дејә дүзәлиш верир. Мусаханлы да белә бир суал верир: «—Бу, Мүшфигин јарадычылығы үчүн бу күн дә характердирми?». Чыхыш едән јолдаш еʼтираф етмәли олур ки, «Јох, амма вахтилә характер иди» («Әдәбијјат гәзети», 15 мај 1936).

Еј ачыглы күнәш, сојугганлы ај!
Һарај бу кәрдишин әлиндән, һарај!
Сиз, еј ағыр башлы булудлар
кечин,
Башымын үстүндән һеј алај-алај...
(«Әбәдијјәт нәғмәси»).

Кәнч шаирин «булудлар» образына тәкрар мүрачиәти «Булудлар гаршысында» шеʼринин јаранмасына сәбәб олмушду. Бу, ади бир шеʼр дејил, елә бил, сал гаја үзәриндә әбәди һәкк олунмуш бир парча чанлы һәјатдыр. Шеʼр сәнәткарлыг чәһәтдән биткин бир поезија нүмунәсидир. Субјектив әһвал-руһијјәнин үстүнлүјүнә бахмајараг, шаирин јарадычы тәфәккүрүнүн јүксәк үмумиләшдирмә габилијјәтини тәчәссүм етмәкдәдир. Бәдии форманын јаранмасында лирик һәјәчанын башлыча, тәʼјинедичи ролу бурада сон дәрәчә габарыг мүшаһидә олунур. Шеʼрин вәзниндән, шәклиндән башлајараг ән кичик сәс компонентләринә кими бүтүн формал әламәтләриндә чанлы фикирләр, һиссләр, дујғулар чырпыныр. Шеʼрдә гүввәтли, мәтин, ејни заманда һәссас, шаиранә мәʼнәвијјатлы бир инсанын дахили кәркинлији јүксәк сәнәткарлыгла поетикләшдији үчүн бу дујғулар бирдән-бирә анда бизим шәхси гүссәмизә, көнүл чырпынтыларымыза чеврилир; тәләффүз тәрзимизи белә, билаихтијар өз аһәнкинә табе едир.

ГЕЈД ЕТДИЈИМИЗ кими, Мүшфигин чошгун истеʼдады, дәрин бәдии савады вә јүксәк естетик зөвгү, шеʼрә, сәнәтә бөјүк мәһәббәти мүасирләри тәрәфиндән дә гијмәтләндирилирди. Үмумиликдә кәнч совет поезијасы үчүн сәчијјәви олан ахтарышлар, чәтинликләр, уғурсузлуглар вә наилијјәтләр Мүшфигин јарадычылығы үчүн вә еләчә дә кәнч тәнгидимиз үчүн дә тәбии бир һал иди. Ә. Назим, М. Һүсејн, М. Рәфили кими тәнгидчиләримиз өз арашдырмаларында бәʼзән ифрата варсалар да, објектив тәһлили мүәјјән сијаси мөвге вә актуал ичтимаи проблемә гурбан версәләр дә, әдәби просесин инкишафына хидмәт етмәјә, онун идеја-бәдии ахтарышларыны дүзкүн истигамәтләндирмәјә сәʼј көстәрирдиләр. Онлар јери кәлдикчә, Мүшфиги кәскин тәнгид етсәләр дә, ону «хырда буржуа шаири», «оппортунист»—дејә дәфәләрлә зијалы нәслинә мәнсуб олмасына көрә һагсыз һалландырсалар да, бу кәнч шаирин истеʼдадыны вә сәнәткарлығыны гијмәтләндирмәји дә бачарырдылар. Бу күн бизим үчүн онларын ашағыдакы гејдләри шаир һаггында тәнгидин илк мүсбәт мүлаһизәси кими хүсуси илә әһәмијјәтлидир: «Мүшфиг кәнч јазычыларымызын арасында чох мәһсулдар вә истеʼдадлыларындан биридир» (М. Рәфили, 1930); «Бәʼзиләри Мүшфиги насионализмдә тәгсирләндирирләр. Бу, шүбһәсиз бүсбүтүн јанлыш бир фикирдир» (М. Һүсејн, 1932); «Кәнч шаир Микајыл Мүшфиг бөјүк бәдии енержи вә габилијјәти илә фәргләнир. Мүшфиг түрк классик поезијасыны бүтүн кәнч шаирләрдән артыг өјрәнмәклә, ингилаби романтика поезијасы јаратмаға чалышыр. Онун ән јахшы шеʼрләри бу јүксәклик, пафос вә хүлјачылыгла чанланмышдыр... Мүшфиг сосиализм гурулушуну сәмимијјәтлә вә доғрулугла изләјиб, өз әсәрләриндә ону әкс етдирмәклә мази илә олан идеја әлагәләрини гәти сурәтдә вә һәмишәлик олараг кәсмишдир» (Әли Назим, 1935).

Дөврүн әдәби тәнгидинин Мүшфиг јарадычылығына икили мүнасибәтини бир факт да ајдын көстәрмәкдәдир. Чари тәнгид Мүшфигин тәкчә лирик шеʼрләрини дејил, онун поемаларыны да һәртәрәфли «арашдырмагла» мәшғул олмуш, һәр чүр гәрибә мүлаһизәләр јүрүтмәкдән чәкинмәмишдир (Чаһанбәхш. Бүдрәмәләрә јол верилмәмәли, «Әдәбијјат гәзети», 31 март 1934; Һ. Нәзәрли. АШЈИ тәшкилат комитәсинин фәалијјәти һаггында. «Ингилаб вә мәдәнијјәт» 1934, № 8 вә с.). Ејни заманда бу поемалар һаггында Мәммәд Арифин букүн белә өз әһәмијјәтини сахлајан «Лирикадан епоса» («Ингилаб вә мәдәнијјәт», 1933, № 1) вә «Мүшфигин поемалары» («Ингилаб вә мәдәнијјәт», 1935, № 2) мәгаләләринин дә отузунчу илләрдә јаранмасы тәбии вәзијјәт иди. Бир тәнгидчи ахтарыш јолларында олан кәнч шаир һаггында јазырды: «Мүшфиг бир чох јазыларында хырда буржуа нөгтеји-нәзәринә гапылыр, мәсәләләрин һәллинә мешшанчасына әлагә бәсләјир... Артыг Әһмәд Чавадын икиүзлүлүјүнү, Мүшфигин сапгынлыг вә тәрәддүдләрини сон нөгтәсинә гәдәр ашкара чыхармаг вахты чатмышдыр... Исмајыл Һикмәтләрин, Чаббар Әфәндизадәләрин зәһәрли тәʼсиринә гапылан Мусаханлы, Мүшфиг, Санылы вә б. совет әдәбијјатымыздан говмаг вә јазычыларымызын сыраларыны сафлашдырмаг лазымдыр» (Һ. Ә. «Әдәбијјат саһәсини дә тротскичи вә мусаватчы төр-төкүнтүләрдән тәмизләмәли». «Јени јол», 11 феврал 1937). Башга бир тәнгидчимиз исә ону Үмумиттифаг Јазычылар Иттифагынын III пленумунда сөјләдији нитгиндә «чох бөјүк шаиримиз» адландырыр; јарадычылығы барәдә данышаркән «сон заманлар... гүввәт еʼтибарилә чох бөјүк әсәрләр јаратмышдыр»—дејә јүксәк гијмәтләндирирди (Әли Назим, «Әдәбијјат гәзети», 24 март 1936). Һәгигәтән, Мүшфиг отузунчу илләрин икинчи јарысындан јарадычылығынын чох мәһсулдар вә сәнәткарлыг бахымындан парлаг бир дөврүнү јашамагда иди. О, халгынын даһа хошбәхт кәләчәјинә «көрпү» салмыш гуручулуг дөврү илә аһәнкдар нәфәс алан зәнкин лирик мәʼнәви аләмә малик, јүксәк идејалы, фәал вәтәндаш мөвгеји олан новатор үслублу бир сәнәткар кими инкишаф едирди. Онун шеʼрләринин мүасир идеја-мөвзусу илә јанашы, бу идеја-мөвзуларын мүшајиәт олундуғу емосионал ифадә тәрзи дә јени иди, бәдии форма вә поетик образлар да тәзә, тәкраролунмаз иди. Мүшфиг јени һәјат материалыны, мәдәни-игтисади үмумхалг јүксәлишини вәтәнпәрвәр бир шаир кими күндән-күнә даһа һәрарәтлә тәрәннүм едирди:

Бизим дөврүмүздә бу Азәристан,
Кәрәк умулмајан бир чәннәт олсун.
Кәрәк һәр ишимиз, еј азад инсан,
Гијамәт үстүндән гијамәт олсун...

«Хәјалым өлкәмин абадлығында...», «Әвәт бу инсанларын шаири олмаг бөјүк шәрәфдир», «Халгилә титрәјән, халгилә күлән...», «Һәр шеј көзәлләшмәдә сән дә көзәлләш бу һәјат кими...», «Мәним көнлүм дејир ки, һәлә бунлар нәдир ки...».

1937-чи илдә өлкәнин ичтимаи-сијаси һәјатындакы «идеоложи мүбаризә һәрәкаты» јазычы вә шаирләрин дә јарадычылығына вә талејинә чох кәскин тәʼсир көстәрмәкдә иди. Мәнсубијјәтләри «шүбһәли көрүнәнләр»и ифша етмәк үчүн чанфәшанлыг көстәрәнләр күндән-күнә гудузлашыр, әсәрләр даһа бөјүк зәррәбинлә «саф-чүрүк» едилирди. Азәрбајчан Јазычылар Иттифагында чағырылан ичласларын нәинки сајы артыр, чыхыш едәнләр дә күндән-күнә чохалыр, мүбаһисәләр даһа да кәскинләширди.

Мүшфигин вахтилә «Саф-чүрүк олунсун кәрәк адамлар» кәламыны ичтимаи-сијаси вәзијјәт өзү һәјата кечирир; анчаг «чүрүкләр» даһа артыг «мурдар јығыны», «чиркаб» төрәтмәк үчүн һәр чүр ријакарлыға мејдан верирдиләр. Ичлас протоколларындан бир-ики нүмунәјә бахаг:

«Фөвзи-Әһмәд Чавад өз әксингилабчы фикирләрини ачыгдан-ачыға чыхышда булуна билмәјирди. О, Мүшфигин нүфузундан истифадә едәрәк, бу фикирләри онун дилавәр шеʼрләри васитәсилә јајырды. Истәр дил, истәр бәдиилик мәсәләсиндә... Мән буну Мүшфигин фикирләриндән анлајырам.

Мүшфиг—Бу мәним адыма бөһтандыр.

Фөвзи—Һәр һалда буну башгалары да билир. Мүшфигин јахын адамларыны танырам, онлардан ешитмишәм» (18 март 1937-чи ил ичласы).

С. Шамилов—...Мүшфиг нә үчүн Сәмәндәр кими әфсанәви бир гуш нөвү илә марагланыр, анчаг бизим совет гурулушу илә марагланмыр, бизим совет гәһрәманлары илә марагланмыр... Сән бу күн совет әдәбијјатыны ифша етмәјә чалышмырсанса, сән бу «Сәмәндәр»и нә үчүн јазмышсан, ким сәни мәчбур етмишдир ки, буну јазырсан? Сән дүзүн десән даһа јахшы олар... Ола биләр ки, сән көһнә китаблар охујурсан. Ола биләр ки, сәнинлә бәʼзи адамлар отуруб дурур ки, онларын фикирләри сәнә тәʼсир едир. Сән Әһмәд Чавад тәʼсириндә олурсан. Фәгәт сән еʼтираз едирсән ки, о тәʼсирләрдән сәндә галмамышдыр. Чаван вә гүввәтли бир шаиримизсән. Мән истәјирәм ки, чыхыб Әһмәд Чавад һаггында өз фикрини дејәсән». (19 март 1937-чи ил ичласындан).

Бу ичласларда һәлә «ағ» јалана, бөһтана, ријакарлыға дөзә билмәјәнләр өз еʼтиразларыны, бәʼзән гәзәбләрини дә билдирмәјә чәсарәт едир, «мәʼнәви чүрүклүјә» гаршы мүбаризәләрини дајандырмырдылар.

Мүшфиг «Дујғу јарпаглары»ны «Әдәбијјат гәзети»нин 18 апрел 1937-чи ил тарихли нөмрәсиндә дәрч етдирди. Бу онун «ел сәсинә» «гошдуғу» үчүн севинчини, фәрәһини јашадығы күнәшли-булудлу көнлүнүн сон нәғмәси иди. Мүшфигин поезијасындан ашағыдакы мисралары да хатырлајаг:

Булудлар өмрүмүн карваны олур,..
Булудларын пәнчәсиндә шәфәг
боғулмуш.
Бахаркән көјләрә бир кәнч
шаирин,
Булудлу үзүнү хатырлајыныз...

Шаирин белә бир мисрасы да вар: «Һәр кечәнин, демишләр, бир ајдын күндүзү вар».

ИЛЛӘР, ОНИЛЛИКЛӘР кечәндән сонра Мүшфигин кешмәкешли јарадычылыг јолуна бир дә нәзәр салыб, «сән әксингилабчы Әһмәд Чавадын, әксингилабчы Һүсејн Чавидин шакирди олмусан» иттиһамы үзәриндә дәриндән фикирләшмәли олдуг. Бу иттиһамын горхунч сәси илләрдән бәри иди ки, ону гарабагара изләмәкдә, һәдәләмәкдә иди. Ијирми доггуз јашлы кәнч шаир өз һәјаты илә Мүшфиг мәʼнәвијјатынын камиллијинә, Мүшфиг дәјанәтинин сарсылмазлығына даһа бир чаваб. Илк чавабы шаир һәлә јарадычылыға тәзәчә башладығы илләрдә пролеткултчуларын кечмиш чәмијјәтин бөјүк сәнәткарларына «һәрб» еʼлан етдикләри заман вермәли олмушду:

Јазалым,
Өзүмүзү өјмәјәлим,
Фүзулијә дәјмәјәлим.
Утанмазмы, Фүзулинин адыны
чәкән өзү бир һечкән...

Икинчи чаваб 1930—32-чи илләрдә пролеткултчуларын халгын «дәрәбәјлик дөврүндән галан» гәдим чалғы аләтләринә гаршы һүчума кечдикләри заманы верилмишди. Кәнч шаир ичтимаи-мәдәни мүһитдә һәлли мүшкүл бир проблемә чеврилмиш тар, саз, каманча, дәфә олан мүнасибәтини чох садә, һәм дә кәскин бир мәнтигле ајдынлашдырырды: тар ади бир аләтдир, ону сәсләндирән, чана кәтирән, сәнәтә чевирән инсандыр—Бизик!

Оху, тар! Мән сәндә
Истәнән һаваны чала да биләрәм.
Мән сәндән букүнүн зөвгүнү
ала да биләрәм.
Сән бу күн силаһсан әлимдә,
Сәни мән һансы бир һәдәфә
Истәсәм, чевирә биләрәм.

Отузунчу илләрин икинчи јарысында тале, көрүнүр ки, шаири даһа мүрәккәб бир иттиһама чәкмәјә башламышды. 1935-чи ил «нечә әл чәким?» рәдифли «Һәјат севкиси» шеʼринә үнван олду:

Аһ, мән күндән-күнә бу
көзәлләшән,
Ишыглы дүнјадан нечә әл чәким?..
Гаршымда далғалы дәрин бир
үмман,
Үммана сарсыдыр ачы бир туфан...

Үмумиликдә јарадычылығы үчүн ичтимаи-сосиал никбинлик сәчијјәви олан Мүшфиг шеʼринә бу фәрјадлы нидаларын һансы бурулғандан гопуб кәлдијини тәсәввүр етмәк чәтин дејилди. Шаир һәлә ијирми бир јашында икән јазмышды:

Мән өмрүмдә кимсәдән бир сөз
гәбул етмәдим,
Арзуларым көрмәди нә зәнчир,
нә дә мәһбәс...

Бир гәдәр сонра исә онун шеʼрләриндә белә мисралара раст кәлирик:

Азадлыг сәнәтин, шеʼрин руһудур...
Мәним азадлығым гучаға сығмаз...
Азадлыг һәр халгын әзәл
нахшыдыр,
Гул тәк јашамагдан өлүм
јахшыдыр...

Мүшфигин лирикасы сәнәткарлыг бахымындан милли поезијамызын, һәгигәтән, орижинал вә гијмәтли бир ирсидир. Бу шеʼрләрдә заманын ән сәчијјәви идеја-мөвзулары мәһз өзүнүн образлы бичиминдә, өзүнүн сәси, аһәнки илә гәләмә алынмыш, сәнәтләшмишдир. Анчаг Мүшфигин шеʼрләринин мисилсиз, тәкраролунмаз бир чәһәти онларда чошгун тәбиәтли, јүксәк мәʼнәви-әхлагы көзәл бир инсанын әбәди мәскән салыб һәјат сүрмәсидир: «Гој мәни танıјан шеʼримдән танысын...», «Еј һәјат гынына кирмәјән гылынч...», «...Фәгәт һәр гајасы дик башымыздыр!», «Мән дөнәрәм, сән дөнмәзсән! Јаша, көнүл, Јаша көнүл!..».

Һәр кәс билир һәјатын сону
өлүмдүр,
Аһ, бу гәмли дәјишмә јаман
зүлүмдүр.
Шеʼрим! Бу күлүнч ојун
бәллидир јарын бизи дә бәкләр;
Сән дә ол мәним кими, фәгәт
мәзарын олсун үрәкләр!
(«Шеʼрим»).

Мүшфигин «Әбәдијјәт нәғмәси» адлы бир шеʼри дә вар. Бу күн о, шаирин бүтүн јарадычылығынын идеја-бәдии манифести тәʼсири бағышлајыр. Һәр бәндиндә кәнч Мүшфигин, сәмасында гөвси-гүзеһ рәнкләр сајрышан көнүл аләми; ичтимаи һәјаты, мүһитини дујуму, дәрки; шеʼрә, сәнәтә вурғунлугла гранитләшән әгидәси јашамагдадыр.

Сафурә ГУЛИЈЕВА,
Низами адына Әдәбијјат Институтунун бөјүк елми ишчиси, филолокија елмләри намизәди.

ӘМӘКДАШЛЫГ

Азәрбајчан—Монголустан: ДОСТЛАРЫН КӨРҮШҮ

Монголустан — Совет Достлуғу Чәмијјәтинин фәаллары МХР пајтахтынын ән јени пејкшәһәринә кәлмиш «Ашыглар» вокал-инструментал ансамблынын артистләрини бу сөзләрлә гаршыламышлар: «Багануура хош кәлмисиниз». Чәмијјәтин сәдри У. Сегмид сөһбәт заманы Багануурун јаранмасындан вә тәшәккүлүндән данышмышдыр. Јени сәнаје комплекси Монголустан вә совет кеологларынын кәшф етдикләри ири даш көмүр јатағы әсасында 1981-чи илдә јарадылмаға башламышдыр. Монголустан фәһләләринин иштиракы илә совет тикинти тәшкилатлары бурада һәр чүр лазыми инфраструктуру олан мүасир шәһәр салмышлар. 50 мин квадратметрдән чох абад мәнзил тикилмишдир. Аз мүддәт әрзиндә бурада 31 мүәссисә јарадылмышдыр вә јерүстү көмүр мә'дәни — ән јени техника илә тәчһиз едилмиш вә јүксәк сәвијјәдә механиклешдирилмиш мүәссисә бунларын сырасында ән бөјүк истеһсалатдыр. Күчү 1.200 мегаватт олан истилик електрик стансијасынын тикинтиси башланмышдыр. Монголустанда ән бөјүк олан бу стансија јерли көмүр әсасында ишләјәчәк вә Совет Иттифагынын ваһид енеркетика системи илә бағланачагдыр. Електрик енержисинин, еләчә дә даш көмүрүн бир һиссәси Совет Иттифагына ихрач едиләчәкдир. Бу сәнаје комплексинин мә'дәнчиләри вә иншаатчылары арасында Совет Азәрбајчанынын елчиләри дә вичданла чалышырлар.

Гонаглар һәр јердә: халг депутатлары хуралынын ичраијјә комитәсиндә, әмәк коллективләриндә, ССРИ-нин баш консуллуғунда меһрибанлыгла вә севинчлә гаршыланмышлар. Онларын сәфәр програмы зәнкин иди. Тәгрибән ики күн әрзиндә «Ашыглар» ансамблынын артистләри адамла долу олан салонларда дөрд консерт вермишләр. Тамашачылар артистләрдән Ф. Рәһимбәјованы, Е. Шыхәлијеви, Р. Әлијеви вә башгаларыны узун мүддәт сәһнәдән бурахмырдылар.

Азәрбајчан тәсвири вә тәтбиги сәнәт сәркиси мүвәффәгијјәтлә кечир. Сәрки пајтахтын мәркәзи сәрки салонунда нүмајиш етдирилир. Әлдә тохунан халчаларын стендләри гаршысында адам әлиндән тәрпәнмәк мүмкүн олмур. Тамашачылары бу гәдим сәнәтин тарихи, тохучуларын усталығы марагландырыр.

Монголустан сәнәтшүнасы С. Нјамсурен Азәринформун мүхбирләри илә сөһбәт заманы деди:

— Мән өз көзләримлә көрүб јәгин етдим ки, Азәрбајчан халчачыларынын сәнәткарлығы мәдәнијјәтин өзүнәхас вә чох јүксәк сәвијјәдә инкишаф етмиш саһәләриндән биридир вә бу саһә халгын мә'нәви һәјатында бөјүк рол ојнамышдыр.

«Үнән» гәзетинин ресензијачысы сәркидә нүмајиш етдирилән рәсм әсәрләрини јүксәк гијмәтләндирәрәк јазыр ки, график устасы Ч. Муфидзадәнин Монголустана һәср етдији силсилә әсәрләр тәбии олараг Монголустан тамашачыларынын чох хошуна кәлир.

Пајтахтда чыхан «Улаан-Баатарын медее» гәзети сәркидә нүмајиш етдирилән рәсмләрин јүксәк мә'на чаларларыны, милли инчәсәнәтин инкишафынын јүксәк сәвијјәдә олдуғуну гејд едир.

«Шејтан баласы көз габағында» филминин јарадычылары режиссор О. Миргасымов вә артист Л. Хәләфова «Монголкино» киностудијасында һәмкарлары илә көрүшмүшләр. Монголустан кинематографчылары совет кино сәнәтиндә кедән јениләшмә просесләринә чох мараг кәстәрирләр.

Азәрбајчан нүмајәндәләринин Монголустан зәһмәткешләри илә көрүшләри фәал тәчрүбә мүбадиләси демәкдир, бу көрүшләр гаршылыглы сурәтдә фајдалыдыр, һәр ики халгы гаршылыглы сурәтдә зәнкинләшдирир. Улан-Баторда нүмајиш етдирилән «Азәрбајчан ССР игтисадијјаты, елми вә техникасы» сәркисиндә Монголустан вә совет мүтәхәссисләри, алимләри арасында мәһз бир чох белә көрүшләр кечирилмишдир. Азәрбајчан ССР Јүнкүл Сәнаје Назирлији көндәри бирлијинин баш директору Ф. Сәфәровун МХР көндәри мүәссисәләри истеһсал бирлијинин рәһбәрләри илә сөһбәтләри һәр ики тәрәф үчүн чох марагы кечмишдир.

Монголустанын шимал-шәргиндә учгар ајмаглардан бири олан Завхан ајмағынын әмәкчиләри бу күнләр Ф. Әмиров адына Дөвләт маһны вә рәгс ансамблынын труппасыны меһрибанлыгла гаршыламышлар.

Азәрбајчан елчиләринин сәфәр вә гастрол маршрутларынын чоғрафијасы олдугча кенишдир. Гардаш Монголустан торпағында достларын көрүшү давам едир.

ДОСТЛУГ КОНСЕРТЛӘРИ

Бундан сонра Үзејир Һачыбәјов адына Азәрбајчан Дөвләт Консерваторијасы тәләбәләринин чыхышлары репертуарына Белорус вә Молдав бәстәкарларын әсәрләри дә дахил олачагдыр. Бу әсәрләр Молдавија вә Белорусија консерваторијаларынын тәләбәләри илә биркә консертдә ифа едилмишдир.

Мүттәфиг республикаларын али мусиги мәктәбләри тәләбәләринин иштиракы илә Бакыда пајыз консертләри ән'әнәјә чеврилмишдир. Мүәллимләр, тәләбәләр арасында әлагәләр мараглы јениликләрлә көрүш севинчи бәхш едир, кәләчәк мусиги мәдәнијјәти мүтәхәссисләринин һазырлығы сәвијјәсини јүксәлтмәјә имкан верир.

А. В. Луначарски адына Белорусија Дөвләт Филармонијасы соло ифачылығы кафедрасынын мүдири Л. П. Ивашков демишдир: Башлычасы будур ки, белә көрүшләр вә биркә консертләр, милли мәдәнијјәтләрлә билаваситә танышлыг халгларымызын бир-биринин мә'нәви чәһәтдән зәнкинләшдирмәсинә вә нәтичәдә даһа да јахынлашмасына көмәк көстәрир.

Сумгајытда үч консерваторија тәләбәләринин биркә консерти мүвәффәгијјәтлә кечмишдир.

(Азәринформ).

ГӘДИМ ШӘҺӘР ЛИБАСЫНЫ ДӘЈИШИР

ПХЕНЈАН. КХДР-ин пајтахтынын, демәк олар, һәр бир сакини кәлән илин јајында кечириләчәк кәнчләрин вә тәләбәләрин XIII Үмумдүнја фестивалына һазырлыгда иштирак едир. Бурада һәр бир рајонда, һәр мәһәлләдә шәһәрин абадлашдырылмасы вә санитарија вәзијјәтинин јахшылашдырылмасы уғрунда «Тоси михва» һәрәкаты кенишләндирилмишдир. Республикада белә һәрәкатлар—оператив шәкилдә, әлавә материал сәрф етмәдән мүхтәлиф мәсәләләрин һәлл едилмәсинә имкан верән сосиал фәаллығын башлыча формаларындандыр.

Бүтүн ишләр шәһәр сакинләринин шәхси тәшәббүсләринә әсасланыр. Кимиси ушаг мејданчалары дүзәлдәчәк, кимиси кичик бағчалар вә чичәк ләкләри салачагдыр. Бир күчәдә јашајанлар күчәләрин, дөнкәләрин, бағчаларын вә парк зоналарынын, Пхенјанда бетон плитәләр дөшәнмиш сәкиләрин тә'мирини тәшкил едәчәкдир. Јерли мәтбуатын јаздығына көрә, бә'зи сакинләр һәтта өзләринин 14 күнлүк иллик мә'зунијјәтләри заманы доғма шәһәрин симасынын јениләшдирилмәси илә мәшғул олачаглар.

Бу чүр ишләр өз дүјү саһәләри вә кооператив тәсәррүфатлары илә Пхенјанын тәркибинә дахил олан гәсәбәләрдә дә апарылыр. Иш чохдур вә пхенјанлылар ишләрини һәсәд апарылачаг дәрәчәдә сәлигә илә көрүрләр. Һәрәкатда иштирак едән аиләләрә даһа фәал ишә көрә «Нүмунәви аилә», ән јахшы гоншу ичмаларына исә фәхри «Гырмызы бајраға» лајиг көрүлмүш ичма ады верилир.

КҮЛ МӨВСҮМҮ

Демәјин ки, көзәллик анчаг баһара хасдыр. Көнлү истәјән тәкчә баһары јох, јајы да, пајызы да, гышы да күл-чичәк фәслинә дөндәрә биләр. Шүвәландакы кими. Бурадакы күлчүлүк совхозунун күлчүләри кими. Илин бүтүн ајларында, бүтүн анларында күл әкиб, күл дәрирләр. Күл әлләри илә күндә нечә-нечә адама күлүш, севинч бәхш едирләр. Әлләримизи, гәлбләримизи күлшәнә дөндәрирләр.

Көрәсән, бу гызлар күндә нә гәдәр күл дәрирләр? Күндә нә гәдәр адама севинч бәхш едирләр?! (Ортадан ашағыдакы шәкил). Һеч сајыны өзләри дә билмирләр. Амма статистика билир. Тәкчә бу ил Шүвәлан күлчүлүк совхозунун әмәкчиләри сатыша 1 милјондан чох күл көндәрибләр. 1 милјон! Бу о демәкдир ки, иллик плана 9 ајда әмәл едибләр. Вә сөз верибләр ки, илин сонунадәк тапшырыгдан әлавә даһа 500 мин күл бечәрәчәкләр. Әһсән!

Һејф ки, күл әмәлли, күл биләкли бу гызларын һамысынын адыны бир-бир садаламаг мүмкүн дејил. Бирдир, бешдир, јүздүр?! Һәр һалда, һамысы ејни ‑амалла, ејни мәрамла јашајыр вә ишләјир: инсанлара севинч, күлүш, күл бәхш еләмәк. Арзу Хасијева кими. (Солдан јухарыдакы шәкил). Көрәсән, өмрүнү бу мүгәддәс пешәјә һәср едәндән бәри Арзунун бечәрдији, дәрдији күлләри үст-үстә јығсан, нә гәдәр едәр?! Бәс бәхш етдији тәбәссүмләри?!.

Көрәсән, бурада ишә кирдији вахтдан индијәдәк нечә нөвдә күл јетишдириб?! Буну да дәгиг билмир. Амма билмәк олар. Һарда? Совхозун күл музејиндә (ортадан јухарыдакы шәкил). Илаһи, бурада нә гәдәр күл нөвү вар?! Өлкәнин мүхтәлиф јерләриндән нә гәдәр сифаришчи үнваны вар?! Нә гәдәр тәшәккүр телеграмлары, миннәтдарлыг мәктублары вар?!

...Јох, бу гызлара нә гәдәр миннәтдарлыг еләсән, нә гәдәр хош сөз десән, јенә аздыр. Онлар һәр чүр алгыша лајигдирләр! Һәр чүр гајғыја лајигдирләр! Өзү дә, бу сарыдан бәхтләри кәтириб. Совхозда онлара тәкчә ишләмәк үчүн јох, јашамаг үчүн дә һәр чүр шәраит јарадылыб. Онлар үчүн евләр тикилиб, һәјәтләр салыныб. Өтән ил 6-сы, бу ил 10-у. Јахын кәләчәкдә даһа 10 ев тикмәк планлашдырылыб.

Күнүнү күллүкләрдә кечирән бу күлчүләрин аилә-мәишәт гајғылары да унудулмајыб. Совхозда онларын өвладлары үчүн хүсуси ушаг бағчасы фәалијјәт көстәрир. Балачалар бурада көнүлләринә јатан әјләнчәләрлә мәшғул ола биләрләр. (солдан ашағыдакы шәкил). Бағчанын тәрбијәчиләри онлара шәкил чәкмәји, палтар тикмәји, мүхтәлиф фигурлар дүзәлтмәји һәвәслә өјрәдирләр.

Бурада тәбиәтин ән кәнч достлары дәрнәји дә фәалијјәт көстәрир. Дәрнәјин үзвләри... дөрд-беш јашлы ушаглардыр. Онлар совхозун һәјәтиндәки сүн'и көлүн әтрафында әјләнмәји хүсусилә хошлајырлар. (Сағдакы шәкил). Будур, тәрбијәчи Әминә Ағајева тәбиәтин кәнч достларына сүн'и көлүн «сакинләри»—гу гушлары, газлар, өрдәкләр барәсиндә әтрафлы мә'лумат верир. Белә анларда ушаглар өзләрини нә гәдәр хошбәхт һисс едирләр?!.

...Доғрудан да, Көнлү истәјән тәкчә баһары јох, јајы да, пајызы да, гышы да күлчичәк фәслинә дөндәрә биләр. Шүвәландакы кими...

Фото Ү. Мурадовун.
Мәтн А. Әһмәдовундур.

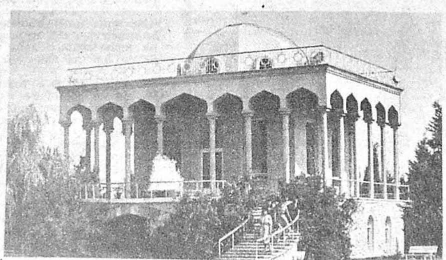

ПӨҺРӘЛӘР БОЈ АТЫР

Ленин орденли Бакы тунел тикинти идарәсинин 1 нөмрәли ушаг бағчасыјла танышлыға һәјәт-бачадан башладым. Ушаглар сәһәрин тәмиз һавасында рәнкбәрәнк чичәкләр кими јашыллығын арасына сәпәләнмишдиләр. Бинаја кирәндә көрдүјүм сәлигә-саһман, үрәкачан көзәллик мәни валеһ етди. Дәһлиз боју дүзүлмүш дибчәк күлләри, диварлардан асылмыш нағыл-мултфилм гәһрәманларынын рәнкли тәсвирләри, сағламлығы, тәмизкарлығы тәблиғ едән плакатлар адамы ајаг сахлајыб тамаша етмәјә вадар едир.

Бағчанын мүдири Роза Топчубашова билдирди ки, тәрбијә очағында апарылан тә'лим-тәрбијә ишләриндән данышаркән ону кечмиши илә мүгајисә етмәмәк олмаз. Һәгигәтән, 1973-чү илдән фәалијјәтә башлајан бу бағча өз симасыны көкүндән дәјишиб. Бина тәзәдән тикилиб артырылыб: јени мүасир үслубда чамашырхана, мејвә-тәрәвәз сахланылан јер, јатаг үчүн ајрыча корпус, бесеткалар истифадәјә верилиб. Идман залынын тикилиб баша чатдырылмасына исә лап аз галыр.

Бағчада һәр ил һазырлыг групундан 80 нәфәр ушаг мәктәбә кедир. Әсасән 32 вә 12 нөмрәли мәктәбләрә кедән ушагларла һәмин мәктәбләрин мүәллимләри ил боју әлагә сахлајырлар. Мәшғәләләр кечир, әввәлчәдән онлары мәктәб «иглиминә» һазырлајырлар. Јери кәлмишкән ону да гејд едәк ки, мәшғәләләр заманы истифадә едилән әјани вәсаитләри тәрбијәчиләр ушагларла бирликдә дүзәлдирдәр.

Һазырда бағчада 320 ушаг тәрбијә алыр, лакин һамысы тунел-тикинти идарәсинин ушаглары дејил. Мүдирдән бунун сәбәбини сорушмаг истәјирдим ки, бир ана ичазә истәјиб көрпәсијлә кабинетә дахил олду. Ушағын һөкмән бу бағчаја дүзәлтмәк арзусунда олдуғуну билдирди. Р. Топчубашова она хатырладанда ки, бура тунел-тикинти идарәсинин бағчасыды, ана јенә хаһиш етди, ону да әлавә етди ки, евләри илә үзбәүз бағча вар, анчаг өвладынын мәһз бу коллективдә тәрбијә олунмасыны истәјир... Бир һалда ки, валидејн арзу едир вә бағчанын табе олдуғу мүәссисәдән кәнарда ишләјән дикәр валидејнләрин ушагларыны көтүрмәјә шәраити вар, нијә бу имкандан истифадә едилмәсин?! Отагларын, ләвазиматларын истифадәсиз галмасындан нә фајда?

Илк дәфә бура августун ахырынчы һәфтәси кәлмишдим. Бинанын һәјәт-бачасындан тутмуш, дәһлизләрә, отагларачан—һәр јер тә'мир олунмуш, сәлигәјә салынмышды. Методист Нелја Куленинанын севинчинә исә севинч чатмазды. Методкабинетдә тәзәчә алынмыш вәсаитләрдән, ојунчаглардан, ләвазиматлардан ајаг гојмаға јер јох иди. Методистин тәшәббүсү илә бурада валидејнләрә көмәк мәгсәдилә педагожи ичласлар, мәсләһәт саатлары, семинарлар кечирилир. Һәр шеј системли олараг картотекаја алыныб.

Бағча ушаглары һәр ил рајон үзрә кечирилән «Малјутка» идман бахышларында иштирак едирләр. Онлар дәфәләрлә 1-чи вә 2-чи јерләри тутараг дипломларла, кубокларла тәлтиф олунублар. Мусиги мәшғәләләриндә һәвәслә мәшғул олан ушаглар «Шән нотлар» мүсабигәсиндә дә фәргләнирләр.

Бүтүн бунлар да билаваситә «методкабинетин» апардығы сәмәрәли ишинин нәтичәсидир. Тәсадүфи дејил ки, бу кабинет республикада кечирилән «Методкабинетләрә бахыш» мүсабигәсиндә Азәрбајчан ССР Маариф Назирлијинин Фәхри фәрманы илә тәлтиф олунуб.

Бағчада бејнәлмиләл тәрбијәјә хүсуси диггәт верилир. Мәшғәләләрдә гоншу республикалар барәдә, башга халгларын һәјат тәрзи һаггында сөһбәтләр апарылыр. Бу илдән рус групларында Азәрбајчан дили, Азәрбајчан групларында исә рус дили мәшғәләси кечирилир.

Өмрүнү, күнүнү ушагларын сағлам бөјүмәсинә, сағлам руһда тәрбијә олунмасына сәрф едән тәрбијәчи мүәллимләрдән Р. Пашајева, С. Әһмәдова, Г. Афшалумова, В. Гулијева, хидмәтчиләрдән С. Ваһабова, М. Әлијева, Е. Әлијева узун илләрди ки, бу тәрбијә очағында чалышырлар.

Нечә күн әввәл јолуму јенә Ленин орденли Бакы Тунел Тикинти идарәсинин хан чинарлар арасында салынмыш 1 нөмрәли ушаг бағчасынын јанындан салдым. Јенә көрпәләрин чинкилтили сәсләри, гајғысыз күлүшләри бу пајыз сәһәриндә шеһ дамлалары кими әтрафа чиләнмишди. Бу дәфә хәјал мәни кәләчәјә чәкди, пөһрә балалар көзләримин өнүндә боj атдылар, һәрәси бир очағын, бир евин үмиди, халгынын көмәји, һәјатымызын гуруҹусу кими гол-ганад атдылар. Өзлүјүмдә гәт етдим ки, белә гајғы, сағлам руһла әһатә олунмуш бир коллективдә балаларымыз вәтәнин лајигли өвладлары кими бөјүјәчәкләр.

Шәфәг МӘММӘДОВА.

НАРАҺАТ МӘКТУБ

КӘНЧЛӘРИ ГЫНАМАГДАНСА...

Өлкәмиздә демократија вә ашкарлығын бәргәрар олдуғу бир вахтда һәјатымызын мүхтәлиф саһәләриндә проблемләр үзә чыхарылыр, һәртәрәфли инкишафымыза үмумдөвләт гајғысы илә үмумхалг тәәссүбкешлији вәһдәт һалында өн плана чәкилир. Буна көрә дә мәдәнијјәтимизлә, инчәсәнәтимизлә, мусигимизлә бағлы, хүсусилә онун тәблиғи саһәсиндәки чатышмазлыглар һамымызы чидди дүшүндүрмәлидир.

Конкрет олараг муғамларымыза, халг маһныларымыза вә классик мусигијә кәнчләримизин мүнасибәти вә бу саһәдә көрмәли олдуғумуз һалда, көрмәдијимиз ишләр барәдә данышмаг истәрдим. Сон вахтлар муғамларымызын тәблиғинә, тәдрисинә вә јајылмасына диггәт бир гәдәр артса да, ачығы бу саһәдә вәзијјәт гәнаәтбәхш дејилдир. Онун әсаслы көкләри вар ки, бу барәдә дә муғам биличиләри, мусигишүнаслар вә әлагәдар тәшкилатлар өз сөзләрини тезликлә демәлидирләр. Јәгин ки, мәһз белә дә олачаг. Бир мәсәләјә дә мән тохунмаг истәрдим. (Сөзүн дүзү бу тәкчә мәни јох, бүтүн тәләбә јолдашларымы нараһат едир). Мәсәлә беләдир. Сон вахтлар мусиги илә бағлы мүхтәлиф көрүшләрдә, дискуссијаларда бир гајда олараг кәнчләрин муғамата вә классик мусигијә аз мараг көстәрдикләриндән бәһс едилир. Анчаг нијә? Бах, буну арашдырмаг, сојуғганлылығын көкүнү тапмаг, сәбәбини көстәрмәк лазымдыр. Сәбәб исә мүхтәлифдир.

Мәнчә, бу, биринчи нөвбәдә муғам ифачылығынын, —истәр вокал, истәрсә дә инструментал,—ашағы сәвијјәдә олмасы илә бағлыдыр. Дәфәләрлә дејилдији кими, муғамларымыз елә бир сәнәт инчиләридир ки, онларын ифасы күчлү вә мәлаһәтли, ифанын истәнилән мәгамында мүвазинәтини итирмәјән сәс, зәнкин техника, ајдын диксија, зәнкуләләр, хырдалыглар вә с. тәләб едир. Шүбһәсиз ки, бу тәләбләрә чаваб верән, мусигимизин һәгигәтән тәәссүбүнү чәкән ханәндәләримиз, сәнәткарларымыз аз дејил. Өзү дә һәм јашлы, һәм орта, һәм дә кәнч нәсилдән олан ифачыларымыз арасында. Сөзүн һәгиги мә'насында бу өлмәз сәнәтин јашајыб кәләчәк нәсилләрә чатдырылмасы үчүн чәфакешлик едирләр. Һеч вахт зөвгсүз динләјичинин сәвијјәсинә енмир, һәр һансы бир мусиги мәчлисиндә муғамларымызын, дүзкүн вә бәнзәрсиз ифасына садиг галырлар. Тәбии ки, бу да кәнчләримиздә муғам сәнәтинә мәфтунлуг, онун инчәликләриндән баш чыхармаг һәвәси ојадыр.

Лакин муғамларын ифачылары арасында еләләри дә вар ки, һеч онлара охујан демәјә адамын дили кәлмир. Өзү дә беләләри бәлкә дә даһа чохдур. Онлар нәинки муғамы бајағылашдырыр, һәм дә зөвгләри корлајырлар. Ахы, муғамын зәнкинлијини чатдыра билмәмәк учбатындан тәкчә ифачы учуз јола гачмыр. Елә динләјичи дә гаврамагда чәтинлик чәкдијиндән асан јола гачыр.

Кәлин көрәк бу просесин гаршысыны алмаг үчүн нә иш көрүрүк? Бә'зи муғам чәфакешләринин бу вә ја дикәр фәалијјәтиндән башга, демәк олар ки, һеч нә. Онлар да е'тираз сәсләрини учалданда мүхтәлиф үсулларла сусдурулурлар. Адларыны харичә гастрол сәфәрләриндән чыхардырлар, радио вә телевизијада лент јазылары «әдәби архивә» верилир. Һәлә јахшы һалда. Чох вахт тамам позурлар. Харичи өлкәләрә Азәрбајчан мусигисини тәмсил еләмәјә чох вахт елә адамлар көндәрилир ки, онларын ифасыны ешидәндә өзчә чамаатымыз «даш атыб башыны тутур». Инди дејин көрәк кәнчлик кимин архасынча кетсин? Даһа чох тәблиғ олунан истеʼдадсыз чохлуғун, јохса...

Муғамларымызын тәдрисиндә дә чидди чатышмазлыглар вар. Чүнки о адамлар ки, муғамы өјрәниб сонра да халгымыза чатдырачаглар, онларын өзләринин тәһсили чох вахт мүкәммәл олмур. Мә'лумдур ки, муғамын тәдриси әввәлчә ибтидаи мусиги мәктәбләриндә, сонра орта ихтисас мусиги мәктәбләриндә апарылыр. Нәһајәт, консерваторијада баша чатыр. Консерваторијада бу иш дөрдүнчү курсдан бешинчи курсун јарысына кими апарылыр. Әлбәттә, муғамларымыз кими зәнкин материалы бу мүддәтдә мәнимсәмәк чәтиндир. Өзү дә нәзәрә алсаг ки, консерваторијаја дахил оланлар әввәлки мәрһәләләрдә муғаматы лазымынча өјрәнмәјибләр, бу чәтинлијин мә'насы даһа да ајдынлашыр.

Гајыдаг лап әввәлә. Үмумтәһсил мәктәбләринин биринчи синфиндән мусиги дәрсләри кечилир. Мусигинин «әлифба»сына да мәһз бурада јијәләнмәк олар вә лазымдыр. Лакин чох тәәссүф ки, бурада да вәзијјәт јахшы дејил. Она көрә ки, мусиги дәрсләринин хејли һиссәсини ихтисасы олмајан мүәллимләр апарырлар. Бу да тәбии ки, ушагларда лап балача јашларындан мусигијә гаршы биканәлик јаранмасында аз рол ојнамыр. Һәлә ону демирик ки, тәдрис програмына ујғун кечилән дәрсләрин өзүндә муғамларымыза, халг маһныларымыза вә классик мусигимизә нечә јер верилир?- Буна көрә дә шакирдләр бәстәкарларымызын јарадычылығы һаггында, онун әсәрләринин гајәси, мәгсәди вә сәнәткарлыг хүсусијјәтләри барәдә сәтһи мә'лумата маликдирләр. Чох јахшы оларды ки, бәстәкар вә мусигишүнасларымыз тез-тез мәктәблиләрлә көрүшсүнләр, һәм өз јарадычылыглары, һәм дә үмумијјәтлә, мусиги барәдә сөһбәтләр апарсынлар. Бу чүр көрүшләр ушагларын мусиги аләминә вахтында «дахил олмалары» саһәсиндәки бошлуғу мүәјјән мә'нада долдурар.

Классик мусигинин тәблиғи саһәсиндә бир мәсәләјә дә тохунмаг истәрдим. Көрүрсән ки, шәһәримизин консерт салонларында дүнја вә Авропа бәстәкарларынын әсәрләри сәсләнир. Бу, чох јахшыдыр. Анчаг унутмаг олмаз ки, кәнчләримиз Азәрбајчан бәстәкарларынын муғам үстүндә бәстәләдикләри классик мусигидән бәһрәләниб дүнја вә Авропа классик мусигисинә үз тутсалар, бу даһа сәмәрәли нәтичәләр верәр. Буна көрә дә даһи бәстәкарымыз Ү. Һачыбәјовун, Ф. Әмировун, Г. Гарајевин, Ч. Чаһанкировун, Т. Гулијевин вә башгаларынын мусиги әсәрләринин кәнчләримизин гәлбинин мә'нәви тәләбатына чеврилмәси үчүн мәгсәдјөнлү консертләр тәшкил етмәк лазымдыр. Һәм дә имкан верәк ки, һәмин консертләрдә әсәрләри кәнчләр ифа етсинләр. Бундан әлавә, кәнч мусигичиләрә (истәр бәстәкар, истәрсә дә ифачы олсун) даһа кениш мејдан вермәјин өзү дә, муғаматымызын вә классик мусигимизин кәнчләр арасында бир нөв тәблиғ формасыдыр. Кәнч мусигичиләрин тез-тез јарадычылыг һесабатларыны динләмәк, мәшһур сәнәткарларымызла көрүшләрини кечирмәк, мүнтәзәм онларын иштиракы илә мусиги ахшамлары, дискуссијалар тәшкил етмәк дә вачибдир. Өзү дә республика Бәстәкарлар Иттифагынын, Мәдәнијјәт Назирлијинин, консерваторијанын вә Азәрбајчан Дөвләт Филармонијасынын јахындан иштиракы вә көмәји илә.

...Мән бу гејдләри мүзакирә тәриги илә јазмамышам. Һеч проблемләрин һамысына тохунмаг иддиасында да дејилдим. Садәчә олараг демәк истәјирдим ки, чох вахт кәнчләри биканәликдә, сојуғганлылыгда гынамагданса, онлара көмәк әли узатмаг лазымдыр. Мәнчә, бу даһа фајдалы олар.

Илгар РӘҺИМОВ,
Ү. Һачыбәјов адына Азәрбајчан Дөвләт Консерваторијасынын тәләбәси.

СУМГАЈЫТ ХӘБӘРЛӘРИ

9-чу микрорајонла 13-чү микрорајон арасында тәзә базарын тикинтисинә башланмышдыр. Индијәдәк бурада 70 мин манатлыгдан чох гурашдырма ишләри көрүлмүшдүр. Базарын әсас һиссәси метал конструксијадан ибарәт олачагдыр. Гурашдырма ишләрини Бакы Тикинти-Гурашдырма Идарәсинин әмәкчиләри апарырлар.

* * *

Шәһәрин 13-чү микрорајонунда тәзә мәктәб бинасы өз гапыларыны ушагларын үзүнә ачмышдыр. Мәктәбә көркәмли Азәрбајчан шаири Микајыл Мүшфигин ады верилмишдир. Бурада 1.300 шакирд охујачаг, онлара 33 фәнн кабинети, јемәкхана, идман залы вә с. хидмәт едәчәкдир.

ҺӘДИЈЈӘ

Бу күнләрдә Әли Бајрамлы шәһәр мәдәнијјәт шө'бәси Молдавија ССР-дән бир мәктуб алмышды. «Н» һиссәсиндән баш китабханачы В. Быстрова јазырды: «Һиссәмиздә Әли Бајрамлы шәһәриндән вә она гоншу олан рајонлардан хидмәт едән әскәрләр чохдур. Онлар нүмунәви хидмәтләри илә бөјүк һөрмәт газаныблар. Анчаг илк күнләр јерлиләринин евдән, доғма јерләрдән вә доғма адамларындан өтрү бәрк дарыхырлар. Ахшамлар бир гајда олараг оху залына топлашыб бөјүк мәһәббәтлә «Азәрбајчан кәнчләри» гәзетинин нөмрәләрини вәрәгләјирләр. Тәәссүфләр олсун ки, китабханамызда Азәрбајчан дилиндә һеч бир китаб јохдур. Онлары бурадан алмаг да мүмкүн дејил. Одур ки, хаһишлә мүрачиәт едирик, мүмкүнсә, бизә Азәрбајчан дилиндә китаб көндәрин...».

Мәктубдан о да ајдын олур ки, декабр ајынын әввәлләриндә һиссәдә Азәрбајчан әдәбијјаты һәфтәлији кечириләчәкдир. Әкәр онлар китаб аларларса, бу һәмјерлиләримиз үчүн әсл бајрам һәдијјәси олачагдыр.

Молдавијадан көндәрилмиш бу мәктуб Әли Бајрамлы мәдәнијјәт шө'бәсиндә һәрарәтлә гаршыланды. Дәрһал чаваб мәктубу јола салынды. Бу күнләрдә исә өјрәндик ки, шәһәр мәркәзи китабханасынын фондундан 100-ә јахын китаб әскәрләрә көндәрилмишдир. Молдавијалы достларла әмәкдашлыг кәләчәкдә дә давам етдириләчәкдир.

Расим НӘСИРОВ,
Әли Бајрамлы шәһәри.

Редактор Ј. КӘРИМОВ.

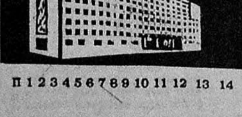

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ МӘТБӘӘНИН ҮНВАНЫ:
370146, БАКЫ—146,
МӘТБУАТ ПРОСПЕКТИ,
529-чу МӘҺӘЛЛӘ.

Редаксија VIII мәртәбәдә јерләшир.

ТЕЛЕФОНЛАР

Редактор—32-12-65; редактор мүавини—32-12-46; мәс'ул катиб—32-60-95; шө'бәләр; комсомол һәјаты вә әмәкчи кәнчләр—32-19-27; тәблиғат вә коммунист тәрбијәси—32-60-62; елм вә тәдрис мүәссисәләри—32-19-09; јарадычы кәнчлик вә естетик тәрбијә—32-19-08; мәктублар—32-29-11; бөлмәләр: бәдән тәрбијәси, идман вә күтләви мүдафиә ишләри—32-60-62; комсомол прожектору—32-60-62; корректор—32-19-21; фотолабораторија—32-60-66; мә'лумат үчүн—38-53-69; мүһасибат—32-79-44; е'ланлар—38-53-63.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 М 1 2 3 4 5 6 7 8

БАКЫ, «КОММУНИСТ» НӘШРИЈЈАТЫНЫН МӘТБӘӘСИ. БАКУ, ТИПОГРАФИЯ ИЗДАТЕЛЬСТВА «КОММУНИСТ».

ФГ 05177 Сифариш 8089